
Asustemalliston suunnittelu kierrätysnahasta

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Muotoilun koulutusohjelma

Visamäki, kevät 2013

Elisa Lintuluoto

VISAMÄKI

Muotoilun koulutusohjelma

Vaatetus

Tekijä

Elisa Lintuluoto

Vuosi 2013

Työn nimi

Asustemalliston suunnittelu kierrätysnahasta

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyössä suunniteltiin ja valmistettiin kahdeksan asusteen mallisto käyttäen päämateriaalina kierrätys- ja ylijäämänahkaa. Samalla selvitettiin, miten näiden materiaalien ominaisuudet vaikuttavat tuotteiden suunnitteluun, ja millaisia tuotteita näistä materiaaleista voidaan valmistaa. Opinnäytetyössä tarkasteltiin myös, kuinka paljon kierrätys- ja ylijäämänahkaa hyödynnetään suomalaisessa muotoilussa, ja millaisiin tuotteisiin näitä materiaaleja käytetään. Lisäksi työssä otettiin selvää kierrätysmuotoilun käsitteestä sekä tutkittiin sen tämän hetkistä asemaa Suomessa.

Kierrätys- ja ylijäämänahan käyttöä suomalaisessa muotoilussa tutkittiin havainnoinnin, Internetin sekä haastattelujen avulla. Materiaalien saataavuutta kartoitettiin muun muassa kiertämällä Hämeenlinnan ja Helsingin kirpputoreja sekä kierrätysliikkeitä. Internetin avulla etsittiin suomalaisia kierrätysmuotoilijoita ja -yrityksiä, ja näiden joukosta kartoitettiin kierrätys- tai ylijäämänahkaa käyttävien yritysten määrää. Lisäksi yhtä yritystä ja kahta suunnittelijaa, jotka käyttävät kierrätys- tai ylijäämänahkaa tuotteissaan, haastateltiin opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin liittyvistä aiheista.

Opinnäytetyön tuloksena saatiin neljä naisten ja neljä miesten asustetta, jotka kaikki olivat mahdollista valmistaa kierrätys- ja ylijäämänahasta. Lopuksi pohdittiin asusteiden jatkokehitysmahdollisuuksia ja toimivuutta. Tuloksena saatiin myös tietoa kierrätys- ja ylijäämänahkamateriaalien käytöstä Suomessa. Materiaalit ovat pääasiassa nuorten muotoilijoiden suosiossa. Kierrätysmuotoilu on nostanut asemaansa huomattavasti viime vuosien aikana, ja näyttää jatkavan kasvuaan edelleen.

Avainsanat Kierrätysnahka, kierrätysmuotoilu, asusteet, mallisto

Sivut 65 s. + liitteet 1 s.

Visamäki
Degree Programme in Design
Clothing

Author	Elisa Lintuluoto	Year 2013
Subject of Bachelor's thesis	Designing an Accessory Collection Using Recycled Leather	

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to design and manufacture a collection consisting of eight accessories by using recycled and surplus leather as the main materials. The aim was to find out how the attributes of these materials affect the design process, and what kinds of products are possible to manufacture by using these materials. The aim was also to find out how much and in what kind of products recycled and surplus leather is utilized in Finnish design. Also the concept of recycling design was analyzed and its current status in Finland was studied.

The information about utilization of recycled and surplus leather in Finland was collected from the Internet, interviews and by observation. The availability of materials was examined by visiting various recycling stores and flea markets located in Hämeenlinna and Helsinki. Finnish recycling designers and companies were searched from the Internet. Among these, the amount of designers that used recycled and surplus leather in their products was examined. One company and two designers that use recycled and surplus leather making their products were interviewed about the themes in this thesis.

The project resulted with four women's and four men's accessories, all of which were possible to manufacture from recycled leather. At the end of the thesis the further developing possibilities of the accessories and their functionality were reflected. The outcome of the research work was information about utilization of recycled and surplus leather in Finland. These materials are mainly used by younger Finnish designers. Recycling design has raised its status significantly during the last years and seems to keep on growing.

Keywords recycled leather, recycling design, accessories, collection

Pages 65 p. + appendices 1 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
1.1	Tavoitteet ja rajaus	4
1.2	Kysymyksen asettelu ja viitekehys	5
1.3	Aineiston- ja tiedonhankintamenetelmät.....	7
2	KIERRÄTYSMUOTOILU	8
2.1	Muotoilun ja kierrätysmuotoilun käsitteitä	8
2.2	Kierrätysmuotoilu Suomessa	9
3	KIERRÄTYSNAHKA	14
3.1	Nahan ja kierrätysnahän käsitteitä.....	14
3.2	Kierrätysnahän saatavuus	15
3.2.1	Havainnointi kirpputoreilla ja kierrätysliikkeissä	15
3.2.2	Nahan saatavuuden kartoitus Internet-hakujen avulla.....	18
3.3	Kierrätysnahän hyödyntäminen suomalaisessa muotoilussa.....	18
3.4	Haastattelut yrityksille ja suunnittelijoille.....	24
3.4.1	Costo Oy	24
3.4.2	Sini Tanninen, Sulokas	26
3.4.3	Emmi Malmström, Emmi Malmström Shoes.....	27
3.4.4	Leena Tuomanen, Uniqeco Design	29
3.4.5	Haastatteluiden yhteenveto ja tulos	30
4	ASUSTEMALLISTON SUUNNITTELU KIERRÄTYSNAHASTA.....	32
4.1	Ideointi ja luonnokset	33
4.2	Mallien valinta.....	38
4.2.1	Asusteet naisille.....	38
4.2.2	Asusteet miehille	43
5	MATERIAALIEN VALINTA JA ASUSTEIDEN VALMISTUS	46
5.1	Naisten asusteet	46
5.2	Miesten asusteet	51
6	ARVIOINTI JA PÄÄTELMÄT	56
	LÄHTEET	62

Liite 1 Haastattelukysymykset

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheeksi valitsin asustemalliston suunnittelun kierrätysnahasta. Halusin itselleni aiheen, joka oikeasti kiinnostaa minua, ja että saisin tehdä teoreettisen osuuden lisäksi myös jotain konkreettista, kuten juuri esimerkiksi malliston. Lopulta tämä aihe tuntui parhaalta vaihtoehdolta, sillä nahan kanssa työskentely on itselleni mieluista.

Eettisillä arvoilla oli myös suuri vaikutus käytettävän materiaalin valintaan. En pidä niin sanotusta kertakäyttökulttuurista vaan pyrin käyttämään suunnittelemissani vaatteissa ja muissa tuotteissa mahdollisimman paljon kierrätettyjä materiaaleja, jotka kuitenkin ovat kestäviä vielä uudelleen muokkauksen jälkeen. Tilastokeskuksen sivuilta käy ilmi, että vuonna 2010 tekstiilien ja tekstiilituotteiden sekä nahan ja nahkatuotteiden valmistuksesta muodostui 13 000 tonnia jätettä (Tilastokeskus 2012). Sen lisäksi suuret määrät käyttökelpoista materiaalia joutuu kaatopaikoille, vaikka ne voisi vielä kierrättää ja mahdollisesti hyödyntää uusien tuotteiden valmistamiseen. Nahka on myös itsessään ajaton sekä laadukas ja kestävä materiaali, joka muuntuu monenlaisiksi tuotteiksi.

Ensikosketukseni nahan kanssa työskentelyyn sain Hämeen ammattikorkeakoulun nahkatyön opintojaksolla (2008), joka kuului pakollisiin ammattiopintoihini. Tehtävänämmä oli tuolloin valmistaa nahkahameet hyödyntäen hirvenriistanahkaa, joka oli liian vahingoittunutta tai huonolaatuista nahkateollisuuden käytettäväksi. Kiinnostuin jo silloin ajatuksesta, ettei niin sanotusti huonoa nahkaa joutuisi hukkaan, vaan nahassa olevia reikiä ja viiltojätkiä voisi käyttää myös hyödyksi tuotteen suunnittelussa.

Kierrätetystä nahasta innostuneena päätin valmistaa nahka-asusteita myös muun muassa opintoihini kuuluvassa mallistoprojektissa (2011), jolloin tein kaksi nahkavyötä ja kaksi kaulakorua vanhasta nahkatakista. Tuntui siis luontevalta jatkaa saman teeman parissa myös opinnäytetyössäni, sillä olin jo saanut hieman tuntumaa aiheeseen liittyen.

Opinnäytetyöni aihe on ajankohtainen, sillä aion käsitellä ekologisuutta ja kierrätysteemaa. Nämä teemat ovat muotoilun alalla tällä hetkellä vahvasti pinnalla ja uskon näiden muuttuvan yhä tärkeämmäksi myös tulevaisuudessa, sillä yhä useammat asiakkaat ovat kiinnostuneita ekologisesta muodista.

1.1 Tavoitteet ja rajaus

Opinnäytetyössä keskeisenä tavoitteena on ottaa selvää, missä määrin ja millaisiin tuotteisiin tällä hetkellä suomalaisessa muotoilussa hyödynnetään kierrätysnahkaa. Tarkoitus on myös kartoittaa millaisista paikoista ylijäämä- ja kierrätysnahkaa voi käyttöönsä hankkia.

Teoreettisen osuuden lisäksi opinnäytetyössä aiotaan suunnitella asusteita, jotka olisi mahdollista valmistaa kierrätysnahasta tai vanhoista nahkatuotteista. Tuotteiden luonnostelun jälkeen suunnitelmista valitaan noin 6-10 mallia, joista valmistetaan uniikit tuotteet. Nämä tuotteet ovat kuitenkin

vielä prototyyppejä, sillä ne ovat suunnitelmien ensimmäiset nahasta valmistetut versiot. Valmistuksen jälkeen pohdittaisiin, onko tuote toimiva ja miten sitä voisi jatkossa kehittää lopulliseksi toimivaksi tuotteeksi. Asusteita suunnitellaan sekä naisille että miehille ja tuotteet voisivat olla esimerkiksi kaula- ja rannekoruja, pikkulaukkuja, korvakoruja, ja niin edelleen.

Opinnäytetyössä aiotaan kuvata suunnitteluprosessi sekä visuaalisesti että sanallisesti. Opinnäytetyöhön liitetään luonnoksia suunnitelluista asusteista, tekniset piirrokset valmistettavaksi valituista malleista sekä valokuvat lopullisista tuotteista. Suunnitteluprosessi pyritään siis kuvailemaan jokaisesta tuotteesta aina ensimmäisistä ideoista lopputulokseen.

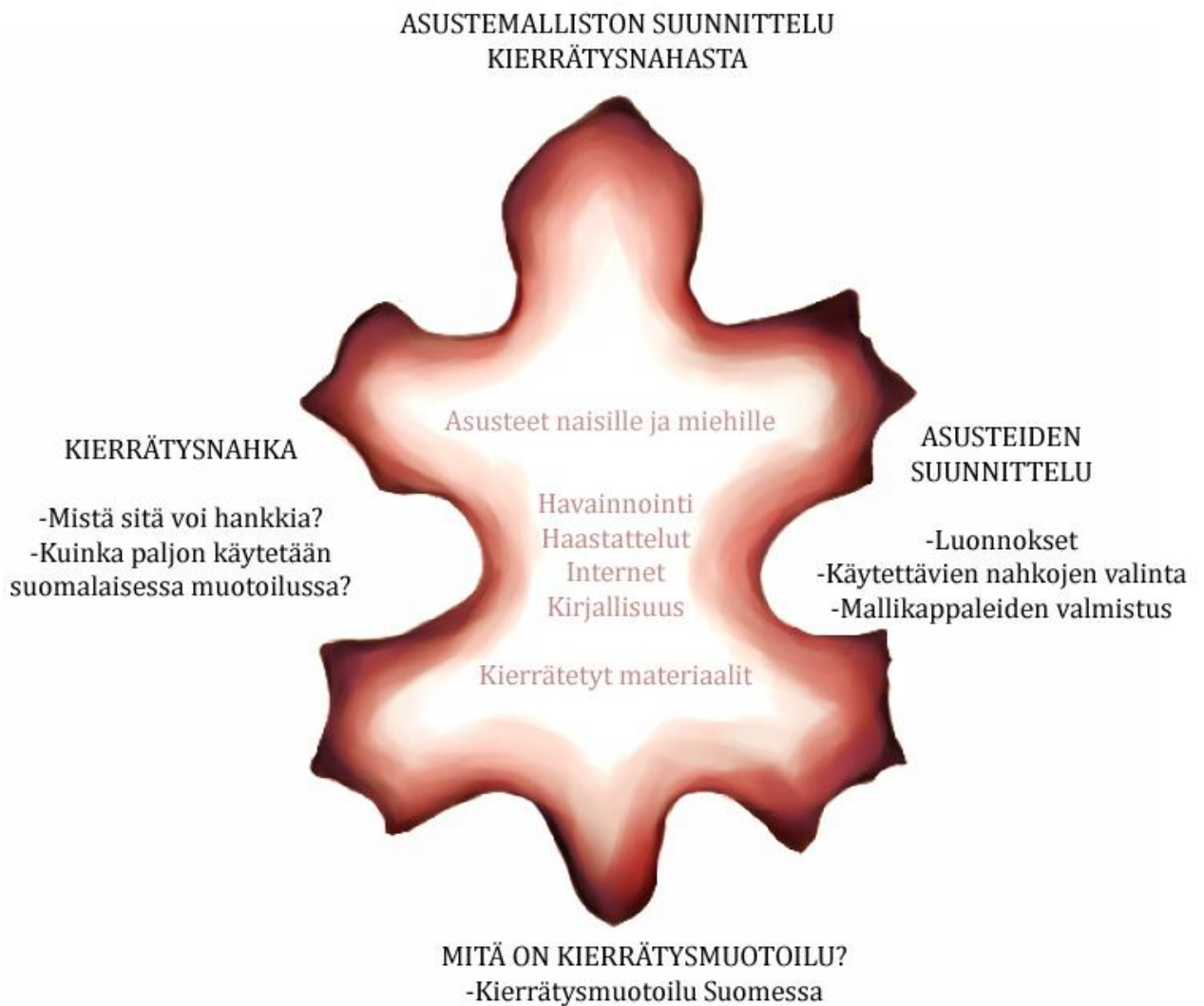
Opinnäytetyöhön ei sisällytetä ompelujärjestyksen tai tarkkojen työohjeiden yksityiskohtaista kuvaamista. Jokaisen tuotteen kohdalta kerrotaan tarpeelliset vaiheet, kuinka tuotteesta tuli juuri sellainen kuin se on. Valmistusprosessista kerrotaan esimerkiksi, mitkä työvaiheet olivat haastavia ja missä asioissa onnistuttiin sekä miten lopullista tuotetta mahdollisesti kehitettäisiin jatkossa.

1.2 Kysymyksen asettelu ja viitekehys

Opinnäytetyössä pyritään selvittämään vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Miten ja kuinka paljon kierrätysnahkaa hyödynnetään suomalaisessa muotoilussa? Mistä kierrätys- tai ylijäämänahkaa voi hankkia? Mitä on kierrätysmuotoilu?

Pääkysymyksen aiheena on kierrätysnahnan käyttö suomalaisessa muotoilussa; käyttävätkö suomalaiset muotoilun alan yritykset kierrätys- tai ylijäämänahkaa tuotteissaan. Lisäksi otetaan selvää kierrätys- tai ylijäämänahan saatavuudesta ja mahdollisesti myös hinnoista. Myös kierrätysmuotoilun käsitettä tutkitaan; mitä se oikein tarkoittaa ja mikä sen asema on tällä hetkellä suomalaisessa muotoilussa?

Asusteita suunnitella ja valmistettaessa selvitetään nahnan eri ominaisuuksia ja rajoituksia; millaisia tuotteita nahasta voi valmistaa? Miten kierrätysnahnan ominaisuudet vaikuttavat suunnitteluun?

Kuva 1. Opinnäytetyön viitekehys.

Opinnäytetyön viitekehysten (Kuva 1) tärkeimpiä käsitteitä ja aiheita on vuoden muotoisen kuvion ympärillä: asustemalliston suunnittelu kierrätysnahasta, kierrätysnahka, kierrätysmuotoilu ja asusteiden suunnittelu. Kuvion sisällä olevat käsitteet ovat myös olennaisessa osassa opinnäytetyössä.

Viitekehyksessä tulevat ilmi opinnäytetyön pää- ja alakysymykset, käytettävät tiedonhankintamenetelmät sekä asustemalliston suunnitteluun liittyvät aiheet. Kun nämä kaikki nivoutuvat yhteen, on opinnäytetyö onnistunut.

1.3 Aineiston- ja tiedonhankintamenetelmät

Opinnäytetyön tiedon hankkimiseen haluttiin käyttää mahdollisimman paljon erilaisia lähteitä, jotta saataisiin monipuolisia tuloksia ja tietoja. Tutkimukseen käytettiin hyväksi sekä kirjallisia että sähköisiä lähteitä sekä haastattelua. Näiden lisäksi yhtenä keinona aiheen tutkimiseen käytettiin havainnointia.

Tutkimuskysymyksiin etsittiin vastauksia sähköpostin välityksellä lähetettävällä lomakehaastattelulla. Sähköposti oli kätevin tapa tavoittaa muotoilunalalla työskenteleviä ihmisiä ympäri Suomea etäisyyksistä riippumatta. Aluksi tehtiin selvitys internet-hakujen avulla, millaisia kierrätysdesign-yrityksiä Suomessa on ja mitkä niistä sopisivat haastateltaviksi. Internetistä haettiin myös muita tietoja opinnäytetyöhön esimerkiksi kierrätys- ja käsityöaiheisista sivustoista.

Kirjallisina lähteinä käytettiin muun muassa nahan ompelua ja muokkausta käsitteleviä kirjoja, joista saatiin apua käsitteiden määrittelyyn ja lisää tietoa nahan työstämisestä. Myös muut muotia, käsityötä ja kierrätystä käsittelevät kirjat olivat hyödyksi tai vähintäänkin toivat inspiraatiota ja ideoita opinnäytetyötä tehdessä.

Yhtenä tiedonkeruutapana oli myös havainnointi, ja kierrätysnahahan saatavuutta tutkittiin kiertelemällä Hämeenlinnan ja Helsingin kirpputoreja ja niihin rinnastettavia liikkeitä sekä kierrätyskeskuksia. Näistä paikoista hankittiin samalla lisää materiaalia asusteiden valmistamista varten. Muotoilunalalla työskenteleviltä ja opiskelevilta henkilöiltä saatiin myös suullisesti tietoa, mistä paikoista kierrätys- ja ylijäämänahkaa on mahdollista hankkia.

Kaikki opinnäytetyöhön liittyvä aineisto dokumentoitiin omaa käyttöä varten, sillä se tulisi helpottamaan opinnäytetyön kokoamista. Kaikki luonnokset ja ideakuvat kerättiin omaan kansioonsa, sekä kirjattiin ylös muistiinpanoja tutkimustyön aikana tehdyistä havainnoista.

2 KIERRÄTYSMUOTOILU

2.1 Muotoilun ja kierrätysmuotoilun käsitteitä

Design eli muotoilu on käsitteenä hyvin laaja. Muotoilu on tuotteiden ja palvelujen kokonaisvaltaista suunnittelua ensimmäisestä ideasta lopulliseksi toimivaksi tuotteeksi tai palveluksi asti. Muotoilulla vaikutetaan olennaisesti tuotteiden ulkoasuun, rakenteeseen, valmistukseen käytettävään materiaaleihin ja valmistukseen. (Design for Business, 2013.)

Muotoilu saatetaan helposti yhdistää vain tuotteen ulkomuotoon, graafiseen ilmeeseen tai väreihin, sillä laadukas muotoilu visuaalisesti tarkkaan harkittua. Muotoilun on tarkoitus parantaa ja kehittää tuotteiden ja palvelujen käytettävyyttä ja kilpailukykyä. Muotoilutyö on usein olennainen osa edistäessä tavaramerkkien tunnettuutta yhdistämällä tiettyyn merkkiin tietynlainen muotokieli ja visuaalinen ilme. Lopullinen ulkomuoto ilmentää tuotteen sisäisiä ominaisuuksia ja valmistajan tuotteelleen tai palvelulleen haluamaa identiteettiä. (Design for Business, 2013.)

Muotoilun alle mahtuu runsaasti eri ammattinimikkeitä, kuten esimerkiksi vaatesuunnittelija, jalkinesuunnittelija, sisustus- ja kalustesuunnittelija, teollinen muotoilija sekä graafinen suunnittelija.

Kierrätys on yläkäsite, joka kattaa raaka-aineiden ja energian uudelleenkäytön, sekä tuotteiden ja materiaalien uudelleen- ja uusiokäytön. Uudelleenkäyttö (engl. reuse) on tuotteen tai materiaalin käyttöä sellaisenaan uudelleen, kun taas uusiokäyttö tarkoittaa tuotteen materiaalin käyttöä teollisuuden raaka-aineeksi. Hyötykäyttö tarkoittaa käytetyn materiaalin tai tuotteen hyödyntämistä sellaisenaan, korjattuna, osina tai uusioraaka-aineena. (Suojanen 1997, 8-9.)

Ympäristön kannalta kierrätys on tärkeää ja kannattavaa, sillä se vähentää oleellisesti hävitettävien jätteiden määrää sekä säästää raaka-aineiden tarvetta (Suojanen 1997, 61).

Tekstiili- ja vaateteollisuudessa kierrätys tarkoittaa siis mm. märkien prosessien jätevesien uudelleenkäyttöä, energian talteenottoa, kemikaalien, esim. väriaineiden uudelleenkäyttöä, valmistusprosesseissa syntyneiden kuitu-, lanka-, ja leikkuujätteiden uusio- tai uudelleenkäyttöä ja käytöstä poistettujen materiaalien käyttöä uusioraaka-aineena. Kierrättämisestä on myös kyse silloin, kun uusien tuotteiden valmistukseen käytetään hyväksi teollisuuden jättemateriaalia (Suojanen 1997, 8-9). Tekstiilien kuluttajan kannalta kierrätys on käytettyjen tuotteiden uudelleenkäyttöä sellaisenaan esim. edelliselle käyttäjälle pieneksi jääneen vaatteen käyttö, käyttöä korjattuna tai muunneltuna, esim. vanhan vaatteen korjaaminen tai uudistaminen, tai käyttöä sellaisenaan kokonaan uuteen tarkoitukseen. (Suojanen 1997, 9.)

Kierrätysmuotoilu eli kierrätysdesign on tuotteiden suunnittelua ja valmistusta käyttämällä pääasiassa kierrätys- ja jättemateriaaleja (Niemi 2010, 83). Kierrätysmuotoilussa on yleensä kyse avoimesta kierrätyksestä, eli

talteen kerätystä materiaalista valmistetaan jokin muu tuote, kuin mitä alkuperäinen on ollut (Haapamäki 2006). Kuten perinteisetkin design-tuotteet, kierrätysmuotoilu tähtää laatuun, käytettävyyteen ja kestävyys. Jättemateriaalin muotokieli ja ominaisuudet toimivat lähtökohtana uusien tuotteiden suunnittelulle, eli perinteisestä muotoiluprosessista poiketen prosessi on materiaalilähtöistä. (Suomen käsityön museo, 2008.)

Jätteiden ja kierrätysmateriaalien käyttö tuotteiden valmistuksessa ei kuitenkaan tarkoita automaattisesti niiden ympäristöystävällisyyttä, sillä tuotteet aiheuttavat ympäristövaikutuksia koko elinkaarensa aikana, aina valmistuksesta lähtien niiden hävittämiseen asti. (Suomen käsityön museo, 2008.)

2.2 Kierrätysmuotoilu Suomessa

Kierrätysmuotoilun merkitys muotoilun lähtökohtana on viime vuosina ollut huomattavassa kasvussa, ja suomalaisessa muotoilutyössä on hyödynnetty materiaalien kierrättämistä jo vuosia. Maarit Jaakkola (2005) kertoo ”Jätteestä tulee designia” artikkelissaan, että asenteet jättemateriaalien hyödyntämisessä ovat muuttumassa, ja kierrätysmuotoilu on alkanut kiinnostaa myös teollisuuden parissa. (Niemelä 2010, 81–83).

Vuonna 2005 kierrätykseen erikoistuneita muotoilunyrityksiä oli muutamia (Niemelä 2010, 83.). Tällä hetkellä kierrätys- ja ylijäämämateriaaleja käyttäviä vaate-, asuste- ja jalkineyrityksiä löytyy useita kymmeniä (Vihreät vaatteet, 2013). Näiden yritysten lisäksi Suomessa toimii myös useita muita muotoilijoita ja yrityksiä, jotka käyttävät tuotteissaan kierrätys-, ylijäämä-, ja uusiomateriaaleja. Seuraavissa kappaleissa esitellään esimerkkinä muutamia erilaisia kierrätysmuotoiluun keskittyneitä yrityksiä.

Globe Hope lukeutuu isoimpiin ja tunnetuimpiin kierrätysmuotoilun yrityksiin Suomessa, ja se on palkittu useasti työstään ekologisen muodin parissa. Yrityksen on luonut Seija Lukkala vuonna 2001, ja yrityksen ensimmäinen kierrätysvaatemallisto julkaistiin vuonna 2003. Mallisto oli suunnattu nuorille edelläkävijöille, joille ekologisuus ja kestävä kehitys ovat tärkeitä arvoja. (Globe Hope, 2013.)

Globe Hope käyttää kierrätys- ja ylijäämämateriaaleja yksilöllisten vaatteiden, laukkujen (Kuva 2) ja asusteiden valmistamiseen. Materiaaleina ovat esimerkiksi kierrätetyt armeijatekstiilit, työvaatteet ja univormut, käytöstä poistetut purjeveneiden purjeet, turvavyöt, vetoketjut, naarmuuntuneet vinyylilevyt sekä tietokoneiden näppäimistöt. Yritys pyrkii hyödyntämään tuotteissaan alkuperäismateriaalien valmiita yksityiskohtia, ja myös yhdistelee erilaisia materiaaleja esimerkiksi ottamalla vanhoista taskuista taskuja ja liitämällä ne uuteen toisesta materiaalista tehtyyn laukuun. Globe Hope avasi ensimmäisen oman kivijalkamyymälänsä Helsingin keskustaan Lasipalatsiin vuonna 2010, ja vuonna 2011 se avasi Kiseleffin taloon Helsinkiin toisen, ensimmäistä puolet suuremman myymälänsä. (Globe Hope, 2013.)

Kuva 2. Globe Hopon Ralli-laukkuja, jotka on valmistettu turvavöistä ja nahkatakeista. (Globe Hope, käsilaukut, 2013.)

Private Case on Ari Korolaisen jo vuonna 1985 perustama korkealaatuisia, uusiomateriaaleista valmistettuja design-tuotteita valmistava yritys. Tuotevalikoimiin kuuluvat salkut, laukut (Kuva 3), kansiot, vihkot, säilytyslaatikot, paperikorit, kalenterit ja pakkaukset. Yritys suunnitteli alkuaikoinaan uusiopahvista muotoiltuja tuotteita, ja nykyisin valmistusmateriaaleihin kuuluu uusiopahvin lisäksi uusionahka, vaneri ja kierrätettävät muovit. Lisäksi joihinkin tuotteisiin materiaalina käytetään kierrätysmateriaaleja, kuten juoma- ja muut pakkauksia, kirjaston poistokirjoja ja LP-levyjen kansia. (Private Case, 2013)

Private Case suosii lähituotantoa, ja valmistaa tuotteensa Suomessa. Silti se on kansainvälisesti tunnettu aina Yhdysvaltoja ja Japania myöten, ja saanut tunnustuksia ja palkintoja muotoilutyöstään ja tuotteistaan sekä Suomessa että kansainvälisesti. (Private Case, 2013.)

Kuva 3. Private Casen See You – kierrätysnahkalaukkuja kännykkäkotelolla. Materiaali uusionahkaa, joka on valmistettu kenkä ja laukkutehtaiden ylijäämäsuikaleista. (Private Case, uusionahkatuotteet, 2013.)

Evolum on lasimuotoilija Jukka Isotalon perustama yritys, joka valmistaa kierrätyslasista erilaisia tuotteita, kuten juomalaseja, viinilaseja (Kuva 4),

lyhtyjä, purkkeja, valaisimia ja lasiveistoksia. Kierrätyslasin lisäksi hän käyttää materiaalina myös puuta, pellavaöljyllä käsiteltyä leppää. Isotalo on saanut työstään useita tunnustuksia ja hänen tuotteitaan on ollut esillä lukuisissa näyttelyissä ympäri maailman. (Evolum, 2013.)

Ensimmäiset kierrätyslasista valmistetut tuotteet Isotalo valmisti vuonna 1989. Ympäristökysymykset saivat hänet valitsemaan juuri kierrätyslasin tärkeimmäksi materiaaliksi. Isotalo valmistaa tuotteensa käsityönä hiomalla ja kiillottamalla sellaisista lasipulloista, joita Suomessa ei käytetä uudelleen. Laseja ei sulateta, vaan niiden olemassa olevia muotoja hyödynnetään suunnittelussa. Tämä säästää huomattavasti energiaa verrattuna vastaavien tuotteiden valmistamista kuumatyöstämällä täysin uudesta materiaalista. (Evolum, 2013.)

Materiaalit tuotteisiin Isotalo hankkii Helsingin alueen ravintoloista, sekä Alkon logistiikan kautta. Lisäksi tuotteissa käytetään leikattua ja hiottua tasolasia, jota on saatu lasitusliikkeiden ylijäämäpalloista, jotka muuten joutuisivat kaatopaikalle. Materiaali- ja tuotekuljetukset hoidetaan pääosin tavarankuljetuspolkupyörällä, jotta tuotteiden elinkaari olisi mahdollisimman ekologinen. (Evolum, 2013.)

Kuva 4. Helmi-pikari italialaisesta valkoviinipullost ja lasitusliikkeen ylijäämäpalasta (Evolum Galleria, Jukka Isotalo, 2013).

Laura Saarivuori-Eskolan perustama EKORU by Laurase on ollut toiminnassa vuodesta 2006. Yritys valmistaa käytöstä poistetuista kolikoista erilaisia riipuksia, korva- ja rannekoruja, kalvosinnappeja, solmioneuloja ja avaimenperiä. Muina materiaaleina käytetään myös kierrätettyjä palkintoja perintöaterimia ja -lautasia sekä jalometalliromua, joista valmistetaan uusiokoruja (Kuva 5). (Laurase, 2013.)

Kaikki yrityksen käyttämät materiaalit ovat sellaisia esineitä, jotka usein jäävät käyttämättömiksi laatikoihin, ja siksi ne on haluttu ottaa hyötykäyttöön. Yritys valmistaa paljon myös tilaustöitä asiakkaiden omista esineistä, joilla voi olla tunnearvoa. (Laurase, 2013.)

Saarivuori-Eskolan työhuone sijaitsee Tampereen Tallipihalla. Siellä on myös myynnissä laajin valikoima yrityksen tuotteita, ja niitä myydään lisäksi yli kymmenessä eri liikkeessä ympäri Suomea. Saarivuori-Eskolalle myönnettiin ”Vuoden Nuori Kädentaitaja”-palkinto vuonna 2010. (Laurase, 2013.)

Kuva 5. Perhos-kaulakorut ja kuoriais-rintakorut, jotka on valmistettu hopeisista lusiikanpesistä (Design Laurase, Uutuuksia, 2013).

Mari Himmasen perustama First Crush valmistaa tuotteensa lähes pelkästään kierrätysmateriaaleista. Yritys valmistaa vaatteita hyödyntäen pääsääntöisesti kierrätettyjä miesten kauluspaitoja, jotka on hankittu kirpputoreilta ja kierrätyskeskuksista tai on saatu lahjoituksena. Näistä paidoista First Crush valmistaa naisille erilaisia mekkoja, paitoja ja tunikoita. (First Crush, 2013.)

Yritys käyttää tuotteissaan materiaalina myös vanhoja papereita, jotka eivät enää sovellu alkuperäiseen tarkoitukseensa. Tällaisia ovat esimerkiksi vanhat kartat, aikakauslehdet ja rikkinäiset nuottivihot. Paperit käsitellään kestäviksi joko laminoimalla tai lakkaamalla. Tämä myös suojaa paperia kosteudelta ja kulumiselta. Papereita käytetään asusteisiin, kuten koruihin ja laukkuihin (Kuva 6). (First Crush, 2013.)

Asusteisiin First Crush käyttää myös nahkaa, joka on aina kierrätettyä. Kierrätysnahkaa yritys käyttää korvakoruihin, laukkuihin ja vöihin. (First Crush, 2013.)

First Crushin tuotteissa kaiken lähtökohtana on ekologisuus, eettisyys ja laatu. Himmanen valmistaa kaikki tuotteet itse käsityönä Suomessa. Yritys hyödyntää tuulisähköä, ja materiaalien ja tuotteiden kuljetukset pyritään hoitamaan polkupyörällä tai julkisilla liikennevälineillä. (First Crush, 2013.)

Kuva 6. Claire laukku, johon on käytetty kierrätysnahkaa sekä vanha mustavalkoinen Ahvenanmaan saariston merikartta (First Crush asusteet, 2012).

3 KIERRÄTYSNAHKA

3.1 Nahan ja kierrätysnahnan käsitteitä

Nahka on hyvin monikäyttöinen ja kulutusta kestävä luonnonmateriaali, ja sitä saadaan muokkaamalla eläinten raakavuotia mekaanisin ja kemiallisin prosessein. Prosessit ovat erittäin monivaiheisia, ja nahkavuodot käyvät läpi lähes sata käsittelyvaihetta, ennen kuin ne ovat valmiita vaatetusteollisuuden käytettäviksi. Yleisimmät vaatetuskäyttöön jalostetut nahat saadaan naudasta, lampaasta, hirvestä, porosta ja siasta. (Jaakola 1998, 15–16.)

Suomalaisen nahkateollisuuden hyödyntämistä nahoista on nykyisin noin puolet riistanahkoja. Suomessa kerätään ja käsitellään noin 70 000 hirven- ja 10 000 peurannahkaa vuodessa. Riistanahkojen keräily metsästysseuroilta on kehittynyt huomasti viime vuosien aikana, ja nahkojen määrä ja laatu ovat selvästi parantuneet. Kuitenkin noin 25–30 % riistanahoista menee edelleen hylkyyn, sillä koiran puremia ja pahasti veitsen viiltämiä nahkoja ei teollisuudessa voida hyödyntää. (Hiidenmies 2009, 76–77.)

Yleisimmin käytettyjä nahkalaatuja ovat nappa, mokka, haljas ja nupukki. Nappannahkaa saadaan verinahan ylimmästä kerroksesta, ja sen pinta käsitellään sileäksi ja kiiltäväksi sekä useimmiten vettä hylkiväksi. Mokkanahkaa valmistetaan nahnan alapuolelta eli lihapuolelta. Mokka on pehmeää, kevyttä ja taipuisaa, ja siitä on poistettu sileä pinta. Haljas on yleisnimitys sille osalle vuotaa, joka erotetaan koneellisesti vuodan lihapuolelta. Haljas jää siis molemmilta puolelta mokkapintaiseksi, se kestää hyvin kulutusta ja sillä on hyvät puhdistusominaisuudet. Nupukki on hieno mokkaa muistuttavaa nahkaa; se on molemmilta puolilta hiottua, erittäin tiivistä ja lyhytnukkaista. (Jaakola 1998, 25.)

Kierrätysnahalla tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä nahkaa, jota saadaan purkamalla esimerkiksi vanhoja nahkapukineita ja -huonekaluja. Kun vanha nahka on puhdistettu ja uudistettu, siitä voi saada lähes uudenveroista ja täysin käyttökelpoista nahkaa uusia tuotteita varten. Ylijäämänahalla tarkoitetaan nahkaa, joka on jäänyt turhaksi alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan. Näitä ovat esimerkiksi pienet palat nahkavuodasta, jotka eivät ole riittävän suuria tiettyjen tuotteiden valmistukseen.

E-leather on Iso-Britanniassa valmistettua ekologista uusionahkaa, jota valmistetaan kierrätetystä nahkasilpusta. Tämä nahkasilppu on nahkateollisuuden ylijäämätuotetta, joka normaalisti joutuu kaatopaikkajätteenä (Eco Leather Goods, 2008). E-leatherin valmistuksessa nahkasilppu ja -suikaleet rouhitetaan pieneksi rouheeksi, joka kiinnitetään veden paineen avulla tekstiilikuitukerroksen molemmin puolin. Sidosaineena ei siis käytetä lainkaan kemikaaleja. Lopuksi materiaalille tehdään värjäys ja viimeistely PU- eli Polyuretaanipinnoitteella. Nahalle ominaisen pintakuvion saamiseksi käytetään paperisapluunaa. (Vihreät vaatteet, 2011.)

Keinonahka on teollisesti valmistettua, synteettistä nahkajäljitelmää. Keinonahan pintana on usein PVC- tai polyuretaanimuoveja, joiden alla on

tekstiilipinta. Aitoon nahkaan verrattuna keinonahalla on parempi vedenpitävyys, mutta hengittävyys ja kylmänkesto ovat selvästi heikompia (Shoemaker Superstore, 2012). Nykyään pystytään valmistamaan hyvin laadukkaita keinonahkoja, joita on lähes mahdotonta erottaa aidosta nahasta ulkonäkönsä puolesta. Keinonahan tuotantoon kuluu paljon energiaa ja se saastuttaa ympäristöä, joten keinonahan käyttäminen aidon nahan asemesta ei ole välttämättä ekologisempi ratkaisu. (Vihreät vaatteet, 2009.)

3.2 Kierrätysnahnan saatavuus

Yhtenä opinnäytetyön alakysymyksenä oli kierrätysnahnan saatavuus sekä mistä kierrätys- ja ylijäämänahkaa voidaan hankkia. Tiedonhakuun käytettiin sekä konkreettista havainnointia Helsingin ja Hämeenlinnan kirpputoreilla ja kierrätysliikkeissä että tietojen etsimistä Internetistä. Lisäksi aiheesta haastateltiin suomalaisia muotoilijoita, joiden vastauksista kerrotaan tarkemmin luvussa 3.4.

3.2.1 Havainnointi kirpputoreilla ja kierrätysliikkeissä

Kierrätys- ja ylijäämänahnan saatavuutta lähdettiin tutkimaan kiertämällä Hämeenlinnan ja Helsingin kirpputoreja ja kierrätysliikkeitä. Päämääränä oli kartoittaa tarjonnan määrää sekä selvittää, minkälainen on vanhojen nahkatuotteiden hintaluokka kyseisissä paikoissa. Samalla oli myös tarkoitus hankkia lisää materiaalia täydentämään jo olemassa olevaa nahkavarastoa (Kuvat 7-8), jotta valinnan varaa olisi enemmän valmistettaviin tuotteisiin käytettäviä nahkoja valittaessa. Nahkavarastoon on saatu nahanpaloja lahjoituksena sekä osa on ylijääneitä paloja erilaisista projekteista. Osa nahoista on saatu purkamalla vanhoja nahka- tai keinonahkatuotteita, kuten takkeja ja hameita.

Kuva 7. Nahkatakista purettua nahkaa, sekä erilaisia nappanahkapaloja (Kuva: Elisa Lintuluoto).

Kuva 8. Keinonahkahame, nappanahkoja, sekä parkkinahkaa (Kuva: Elisa Lintuluoto)

Ensimmäinen kohde oli pieni Kirppulinna-niminen kirpputori, joka sijaitsee Hämeenlinnan keskustassa. Kirppulinnassa oli nahkatuotteita tarjolla melko rajallisesti; vain muutamia nahka- ja tekonahkatakkeja sekä muutamia housut. Aitojen nahkatakkeiden hinnat olivat noin 50 euron luokkaa, vaikka osa takeista olikin melko huonokuntoisia ja käytössä kuluneita. Sen sijaan eräät keinonahkahousut (Kuva 9) maksoivat vain kaksi euroa, ja ne päätyivät ostoskoriin, sillä materiaali oli erittäin hyväkuntoista ja siitä saisi hyvin leikattua pitkän mallisia kappaleita ilman jo olemassa olevia saumoja.

Kuva 9. Keinonahkahousut Kirppulinna-kirpputorilta (Kuva: Elisa Lintuluoto)

Kuva 10. Nahkatakki Fida Lähetystorilta (Kuva: Elisa Lintuluoto)

Seuraava kohde oli Fida Lähetystori, jonka nahkatuotteet olivat kaikki takkeja. Värivalikoimana olivat musta ja erilaiset ruskean sävyt. Hinnat olivat pääsääntöisesti melko korkeita, 40 euroa ja siitä ylöspäin. Fidasta onnistuttiin kuitenkin löytämään reilun kokoinen lehmännahkatakki (Kuva 10), joka maksoi vain 10 euroa, ja koska se oli hyvässä kunnossa, se päätettiin ostaa.

Kantolan suurkirpputori oli viimeisenä kohteena Hämeenlinnassa. Nimensä mukaisesti kirpputori oli pinta-alaltaan ja valikoimaltaan suurin käydyistä paikoista. Nahkatuotteiden hinnat vaihtelivat reilusti muutamasta eurosta jopa satoihin euroihin. Myös täällä suurin osa nahkatuotteista oli mustia takkeja, mutta värivalikoimaa oli kuitenkin reilusti enemmän suhteessa muihin Hämeenlinnassa kierrettyihin paikkoihin.

Helsingissä vierailtiin kahdessa UFF-myymälässä. UFF-myymälät myyvät kierrätettyjä vaatteita ja asusteita, ja myynnistä saatava voitto käytetään kokonaisuudessaan kehitysyhteistyöhön. Kaiken kaikkiaan Suomessa on 15 UFF-vähittäismyymälää (UFF Second Hand myymälät, 2013). Vierailut tehtiin Iso-Roobertinkadun ja Fredrikinkadun myymälöihin. Molempien myymälöiden käytettyjen nahkavaatteiden valikoimat olivat suhteellisen isot, kummastakin liikkeestä löytyi monta rekillistä nahkatakkeja, -housuja ja -hameita. Nahkatuotteet on myös kätevästi eritelty muista tuotteista omille rekeilleen, joten koko valikoima oli helposti nähtävissä kerralla. Hinnat olivat melko edullisia, sillä ainoastaan pitkissä takeissa hinta saattoi ylittää 50 euroa.

Varsinkin nahkahameiden määrä ja laatu yllätti, sillä myynnissä oli paljon pitkiä ja puolipitkiä hameita, joissa nahka oli täysin ehjää, eikä niissä ollut paljon saumoja tai leikkauksia. Monien hameiden tyyli ja muoto olivat kuitenkin auttamattomasti nyky muodista vanhentuneita ja sen takia ovat

kierrätykseen myös päätyneet. Näistä hameista saisi kuitenkin kätevästi isompiakin paloja edullista ja käyttökelpoista nahkaa.

Myös Helsingissä vierailtiin yhdessä Fida-liikkeessä, ja myös siellä suurin osa myytävistä nahkatuotteista oli takkeja, mutta niitä löytyi enemmän erimallisina ja -pituisina sekä useita värejä. Hinta-taso oli samaa luokkaa kuin Hämeenlinnassakin.

Loppupäätelmänä voidaan todeta, että Helsingin kierrätysliikkeissä ja kirpputoreilla on Hämeenlinnaa suuremmat valikoimat kierrätysnahkaa tarjolla, ja hinta-taso vastaa paremmin vanhojen nahkatuotteiden todellista arvoa. Kummastakin kaupungista löytyi hinta-laatusuhteeltaan hyviä tuotteita, mutta Helsingissä näitä oli tarjolla huomattavasti Hämeenlinnaa enemmän.

3.2.2 Nahan saatavuuden kartoitus Internet-hakujen avulla

Kierrätys- ja ylijäämänahan saatavuutta kartoitettiin myös Internet-hakujen avulla. Eniten hyödyllistä tietoa löytyi erilaisilta keskustelupalstoilta. Perinteisten kirpputorien ja kierrätyskeskusten lisäksi nahkaa on hankittu muun muassa jalkine- ja nahka-alan yritysten konkurssipesistä. Tämä on kuitenkin suhteessa epävarma nahan hankintakeino, sillä konkurssimyynnit ovat vain rajallisen ajan käynnissä, ja tarjolla olevat nahat myydään nopeasti. Avoimia kohteita kannattaa kuitenkin seurata esimerkiksi osoitteesta www.lakihuuto.fi.

Konkurssihuutokauppojen lisäksi kierrätysnahkaa ja vanhoja nahkatuotteita voi etsiä nettihuutokaupoista, esimerkiksi Huuto.netistä tai Keltaisesta pörssistä. Tosin myös näissä tuotteiden saatavuus on hyvin vaihtelevaa ja kohteet ovat myös myynnissä vain rajallisen ajan. Tuotteiden hinnat voivat myös vaihdella muutamista euroista yli sataan euroon kohteen myyjästä riippuen. Varsinkin edulliset ja hyvälaatuiset tuotteet keräävät nopeasti halukkaita ostajia.

Monet suunnittelijat ovat myös hankkineet ylijäämänahkaa tai nahkasuikaleita kenkätehtailta, kalustetehtailta, verhoomoista ja muista nahka-alan yrityksistä. Tarkkoja tietoja hankintapaikoista ei ollut juurikaan saatavilla, tämä voi selittyä sillä, että yritykset ja suunnittelijat ovat luoneet omat kontaktinsa ja haluavat pitää nämä liikesalaisuutena. Ylijäämänahkaa on monesta paikasta siis saatavilla, mutta sitä hankkiessa on oltava itse aktiivinen ja oma-aloitteinen. Nahkojen saatavuutta kannattaa kysellä oman lähialueensa nahka-alan yrityksistä ja näin luoda omia kontakteja.

3.3 Kierrätysnahnan hyödyntäminen suomalaisessa muotoilussa

Kierrätysnahkaa käyttävien yrityksiä ja suunnittelijoiden määrää ryhdyttiin kartoittamaan internetin avulla. Suurin osa löydetyistä yrityksistä oli nuorten suomalaisten suunnittelijoiden perustamia pienyrityksiä, joiden työntekijöiden määrä vaihteli yhdestä alle kymmeneen henkeen. Harvempi yritys keskittyi käyttämään päämateriaalinaan ainoastaan kierrätys- tai yli-

jäämänahkaa, vaan suurin osa yrityksistä hyödyntää tuotteissaan myös paljon muita kierrätysmateriaaleja nahan lisäksi. Kierrätysnahkaa hyödynnetään eniten laukkujen, korujen, voiden ja muiden asusteiden valmistuksessa. Seuraavana esimerkkejä yrityksistä ja suunnittelijoista, jotka käyttävät kierrätys-, ylijäämä- tai uusionahkaa tuotteidensa valmistukseen.

Outi Pyy kirjoittaa suosittua OutsaPop Trashion -muotiblogia, jota lukee kuukausittain 150 000 lukijaa. Nykyisin Helsingissä asuva Pyy (s. 1977) on valmistunut design-ompelijaksi ja toimii tällä hetkellä Diesel-vaatemerkin somistajana ja visualistina. Hän on kirjoittanut myös Miss Mix -lehteen tuunauspalstaa vuodesta 2008 lähtien. Suurin osa vapaaajasta kuluu blogin parissa ja trashionia (engl. trash: roska, fashion: muoti) luoden. (Atena Kustannus, 2012.)

Pyy julkaisi vuonna 2012 Trashion! -kirjan, jossa hän esittelee 28 ohjetta kierrätysmuotivaatteiden ja -asusteiden valmistamiseen ja muokkaamiseen. Lisäksi kirja tarjoaa tietoa kierrätysmuodista, tyylivinkkejä sekä inspiraatiota vaatteiden muokkaamisesta kiinnostuneille. (Atena Kustannus, 2012.)

Pyyn OutsaPop Trashion -tuotteet on valmistettu muokkaamalla vanhoja vaatteita sekä käyttämällä monia erilaisia kierrätettyjä materiaaleja. Pyyn suosimia materiaaleja ovat luonnonmateriaalit, puuvilla, denim, villa ja nahka. Materiaaleja hän kerää muun muassa kirpputoreilta ja saa lahjoituksina ystäviltä (Hahtola, 2010). Pyy käyttää kierrätettyjä nahkatakkeja monenlaisiin tuotteisiin. Yksi esimerkki tuotteesta, johon Pyy on käyttänyt kierrätettyä nahkaa, on maxi-pituinen kaitalemekko (Kuva 11). Mekkoon on käytetty noin kahdeksan vanhaa miesten nahkatakkeja. Tämä mekko nähtiin myös vuoden 2012 Linnan juhlissa näyttelijä Laura Birnin yllä. (Helsingin Sanomat, 2012.)

Kuva 11. Outi Pyyn kierrätysnahasta valmistama maxi-pituinen mekko. (Kuva: Mikko Rasila) (OutsaPop Trashion, True Blue)

Humbugi Asuste on vaatetusalan artenomina Anni Jokisen vuonna 2009 perustama yritys, joka valmistaa yksilöllisiä asusteita materiaaleista, jotka olisivat muuten joutumassa kaatopaikalle. Humbugin tuotevalikoimaan kuuluvat laukut, kukkarot, rannekorut (Kuva 12) damaskit ja muut asusteet. Yrityksen tuotteet syntyvät kierrätys- ja ylijäämähuonekalunahasta sekä -kankaista. (Humbugi, 2013.)

Huonekalumateriaaleja on päädytty käyttämään niiden kestävyys- ja paksuuden takia. Vanhojen materiaalien käyttäminen tuo kuitenkin haastetta tuotteiden valmistukseen, sillä materiaalien kunto on tarkistettava ja ne on puhdistettava huolella. Tästä huolimatta kierrätysmateriaalien käyttäminen on yritykselle pääperiaate. Vuorimateriaalit ovat kuitenkin usein uutena hankittuja. (Ellit, 2010.)

Humbugi valmistaa myös tilaustyönä asusteita asiakkaan toiveiden mukaan. Myös tilaustöihin käytetään samoja kierrätysmateriaaleja kuin muihinkin tuotteisiin. Humbugin tuotteita on saatavilla ympäri Suomea Humbugin nettikaupan, jälleenmyyjien ja erilaisten myyntitapahtumien kautta. Humbugi toimii Tampereen keskustassa Tallipihan alueella olevassa Valjashuoneen Puoti & Verstaassa. (Humbugi, 2013)

Kuva 12. Ylijäämähuonekalunahasta valmistettu rannekoru (Humbugi Asuste, Putiikki, 2013).

Kuopiossa toimiva No BAd-design on keskittynyt käyttämään kierrätysnahkaa tuotteissaan. Yrityksen tuotteisiin kuuluvat erilaiset korut, laukut, päähineet ja erikoisemmat asusteet. Tuotteista suurin osa valmistetaan kierrätetystä nahasta, kuten nahkatakeista, sekä muista kierrätysmateriaaleista ja tehtaiden hukkamateriaaleista. Yrityksen tuotteita myydään muutamissa design- ja käsityöliikkeissä ympäri Suomea. (No BAd-design, 2012.)

No BAd-designin tuotteet ovat kierrätysmuotoilua puhtaimmillaan, sillä monet tuotteet sisältävät kierrätetyn nahkan lisäksi paljon muita kierrätettyjä elementtejä, joita ei perinteisesti muotoilussa käytetä, kuten juomatölkien metalliset avaajat (Kuva 13).

Kuva 13. No BAD designin nahka-rannekoruja, joihin on käytetty juomatölkkiä metallisia avajia koristeena. (No BAD design photos, Rannekoruja 16.11.2010)

Uniqeco Design on tekstiilisuunnittelija Leena Tuomasen vuonna 2008 perustama yritys, joka valmistaa ekologisia tuotteita pääasiassa kierrätetyistä materiaaleista. Yritys toimii Helsingissä, missä kaikki tuotteet valmistetaan käsityönä. Tuomanen on jo opiskeluaikoinaan erikoistunut kierrätysmateriaalien käyttöön, ja hänellä on aiempaa työkokemusta mm. kierrätysmateriaaleihin erikoistuneesta Secco Finland yrityksestä sekä kierrätysmateriaaleja töissään hyödyntävän tekstiilisuunnittelija Clare Goddardin assistenttina. (Uniqeco Design, 2013.)

Tuotevalikoimaan kuuluu asusteita, koruja (Kuva 14), laukkuja ja heijastavia tuotteita, joiden materiaaleina on käytetty muun muassa vanhoja nahkatakkeja, huonekalunahkaa, vöitä ja nappeja. Muina materiaaleina on käytetty myös vanhoja leluja ja muita pienesineitä. Uniqecon tuotteet ovat joko uniikkikappaleita tai valmistettu piensarjoina. (Uniqeco Design, 2013.)

Uniqecon kauniit ja innovatiiviset kierrätystuotteet ovat täydellinen vastakohta kertakäyttökulttuurille ja teollisuuden massatuotannolle. Tuotteita myydään lähinnä muutamissa Helsingin alueella sijaitsevilla liikkeillä sekä myös nettikaupassa. Tuotteita myydään myös erilaisissa kierrätys- ja käsityöalan myyntitapahtumissa. (Uniqeco Design, 2013.)

Kuva 14. Perhoskaulakoru kierrätysnahasta (Uniqeco Design, Facebook Timeline Photos, 7.8.2012)

Vaatesuunnittelija Anniina Nurmen vuonna 2008 perustama Nurmi Design Oy on vastuulliseen vaateollisuuden keskittynyt yritys. Yrityksen tuotteissa ja palveluissa ekologisuus ja eettisyys kulkevat yhdessä skandinaavisen designin kanssa. Nurmi tarjoaa vaate- ja tekstiilialan yrityksille konsultaatiota, kuinka toimia ekologisemmin ja vastuullisemmin. (Nurmi Clothing, 2013.)

Vuonna 2010 perustettu Nurmi-vaatemerkki sisältää laadukkaita ja vastuullisesti tuotettuja vaatteita tai asusteita. Nurmi käyttää materiaaleinaan luomupuuvillaa, hamppua, kierrätysnahkaa, suomalaisen vaateollisuuden ylijäämäkankaita ja muita ylijääneitä pientarvikkeita, kuten nappeja, solkia ja vetoketjuja. (Nurmi Clothing, 2013.)

Nurmi Design käyttää aiemmin esitellyn Private Case -yrityksen tapaan myös uusionahkaa. E-Leather uusionahkaa valmistetaan Iso-Britanniassa kierrätetystä nahkasilpusta. Tämä nahkasilppu on nahkateollisuuden ylijäämätuotetta, joka normaalisti joutuu kaatopaikkajätteeksi (Eco Leather Goods, 2008). Nurmi Design valmistaa uusionahasta kännykkäkoteloita ja kannettavien tietokoneiden koteloita, joista on tarjolla erilaisia väri vaihtoehtoja (Kuva 15). (Nurmi Clothing, 2013.)

Kuva 15. Aleksi-läppärilaukku, valmistettu E-leather-uusionahasta (Nurmi Clothing Store, 2013).

3.4 Haastattelut yrityksille ja suunnittelijoille

Aihetta haluttiin tutkia myös haastatteluiden avulla. Aluksi otettiin selvää internetin avulla erilaisista suomalaisista muotoilunalan yrityksistä, jotka jollakin tapaa käyttivät tuotteissaan kierrätettyjä materiaaleja. Näistä yrityksistä ja suunnittelijoista valittiin haastateltaviksi sellaisia, joiden tuotteisiin käytettiin myös edes jonkin verran kierrätettyä nahkaa.

Haastattelut toteutettiin sähköpostin välityksellä sekä yritysten internet-sivujen yhteydenottolomakkeen avulla. Yhteensä viidelle yritykselle ja viidelle suunnittelijalle lähetettiin sama haastattelulomake (Liite 1), jossa oli kymmenen avointa kysymystä. Tähän haastattelumalliin päädyttiin, koska haluttiin, että vastauksista tulisi avoimia ja mahdollisimman informatiivisia. Kaiken kaikkiaan vastaukset saatiin yhdeltä yritykseltä ja kolmelta suunnittelijalta.

3.4.1 Costo Oy

Yritys, jolta saatiin vastauksia haastatteluun, on suomalainen pienyritys Costo Oy. Haastattelun antanut yrityksen edustaja haluaa esiintyä opinnäytetyössä nimettömänä.

Haastattelun (17.10.2012) mukaan Costo Oy työllistää tällä hetkellä noin neljä henkilöä sekä muutamia harjoittelijoita aika ajoin. Yritys valmistaa asusteita, pääasiassa erilaisia päähineitä ja monia pientuotteita teollisuuden ylijäämäkankaista ja nahoista. Muita yrityksen käyttämiä materiaaleja ovat myös kangastoimittajien pakanlopot sekä muille kelpaamattomat liian pienet tilkut. Costo Oy:n tuotteet valmistetaan Virossa ja Suomessa.

Haastattelun mukaan Costo Oy:n käyttämät materiaalit ovat kaikki periaatteessa uusia, mutta ne ovat jääneet turhaksi alkuperäisessä käyttötarkoi-

tuksessaan. Tällaisia materiaaleja ovat esimerkiksi huonekaluverhoilusta yli jäänyt nahkasilppu. Näiden materiaalien käyttämiseen yritys päätyi sekä ekologisen ideologian, että kustannuskysymysten kautta. Haastattelussa kysyttiin myös yrityksen asiakkaiden suhtautumisesta kierrätysteemaan. Kierrätetty ja ekologinen materiaali on Costo Oy:n asiakkaille oletettavasti tärkeä kriteeri.

Nahasta yritys valmistaa erilaisia pähineitä (Kuva 16), kuten lippalakkeja ja talvihattuja. Erityisesti Costo Oy käyttää kuitenkin nahkaa lompakoihin, puhelinkoteloihin ja kannettavien tietokoneiden suojakoteloihin, eli kaikkeen, mihin pystyy käyttämään suhteellisen pieniä nahkapaloja.

Kierrätysnahkaa yritys hankkii muun muassa huonekaluverhoomoista sekä suomalaisten nahantuottajien ylijäämistä ja huonolaatuisista eristä. Nahkaa on haastattelun mukaan kyllä saatavilla, mutta erikoisempia nahkoja ja erilaisia värejä on harvemmin tarjolla ja niitä saa etsiä.

Kuva 16. Uniikki Costo Oy:n valmistama hattu, jonka materiaaleina ovat punainen ylijäämänahka, sekä kuvioitu kangas kierrätetystä riisisäkestä. (Costo Store, Kombai Unique 10 Medium, 2012)

Costo Oy:n kokemuksen mukaan suomalaisessa muotoilussa käytetään nykyään melko paljon kierrätettyä nahkaa. Haastattelussa kysyttiin myös näkemystä kierrätysmuotoilun tulevaisuudesta Suomessa. Haastattelun mukaan kierrätys on viimeaikoina noussut jopa muoti-ilmiöksi, ja ainakin se on päässyt "viherpöpertäjien juttu" -leimastaan irti melko hyvin. Nykyään yhä useammat ihmiset ovat kiinnostuneita kierrättämisestä. (Costo Oy, haastattelu 17.10.2012.)

3.4.2 Sini Tanninen, Sulokas

Toinen haastateltava oli jalkinesuunnittelija Sini Tanninen. Hän valmistaa käsityönä Sulokas-tuotemerkilleen nahkalaukkuja (kuva 17), jalkineita ja erilaisia asusteita; lähinnä uniikkituotteina.

Haastattelussa (7.11.2012) Tanninen kertoo kannattavansa ekologisuutta; kierrätysmateriaalit ovat halpoja, monet materiaalit ovat helposti saatavilla ja niitä on runsaasti. Erityisesti hän on käyttänyt kierrätettäviä kangasmateriaaleja laukkujen tukimateriaaleina. Tuotteiden tukimateriaaliksi ei tarvitse etsiä aina täsmälleen samanlaista materiaalia, sillä jos jokin materiaali täyttää ominaisuuksiltaan sen mitä siltä vaaditaan, se kelpaa käytettäväksi. Materiaalin ulkonäöllä ei ole siis merkitystä. Esimerkiksi jalkineisiin tulevien randinauhojen sisällä Tanninen on käyttänyt vanhoja kengänauhoja. Kenkien ulkopohjiin hän taas on käyttänyt auton rätöirengasta. Laukkuihin hän kertoo myös käyttävänsä tehtaiden ylijäämäpahvia, mutta toteaa, että tehtaot voisivat käyttää pahvit itsekin sellun valmistamiseen.

Kuva 17. Vanhasta nahkatakista valmistettu Unelma-laukku. (Kuva: Sini Tanninen, Sulokas, 2013)

Tannisen mukaan kierrätettyjen materiaalien käyttäminen tuotteidensa valmistuksessa on nykyään monille asiakkaille tärkeää, mutta hän ei silti ole varma voiko hän puhua kaikkien puolesta. Hän uskoo monien varmasti valitsevan hänen tuotteensa ulkonäön ja lupaamansa kestävän laadun perusteella. Hän kuitenkin toteaa, että kestävyys on toki myös ekologisuutta, sillä hyvin valmistetun tuotteen voi kierrättää seuraavalle käyttäjälle.

Haastattelussa kysyttiin myös, kuinka paljon Tanninen käyttää omissa tuotteissaan kierrätettyä nahkaa. Hän kertoi, että jos jossakin tilanteessa tulee vastaan hänen tuotteisiinsa sopivaa kierrätysnahkaa, niin hän voisi käyttää sitä uniikkituotteiden valmistukseen. Nämä tuotteet olisivat kenkiä, laukkuja ja asusteita. Tällä hetkellä näihin tuotteisiin hän käyttää suurimmaksi osaksi ylijäämänahkoja, joita hän hankkii lähinnä kenkätehtaista tai niiden konkurssipesistä; toisinaan myös nahkatuotteita valmistavilta yrityksiltä voi saada ylijäämänahkoja.

Muutamia Tannisen mainitsemia nahan hankintapaikkoja ovat esimerkiksi Mantereen kenkätehtaan konkurssipesä Orivedellä, sekä myös Orivedellä sijaitseva Laitosjalkine, jossa on myynnissä Palmrothin konkurssipesän nahkoja. Tanninen mainitsee myös, että seinäjokelaiselta jalkinevalmistaja Janitalta on saatu lahjoituksena nahkoja Hämeen ammattikorkeakoulun jalkineopiskelijoiden käyttöön.

Lopuksi Tanninen kertoo, että viime aikoina kierrätysnahnan käyttö suomalaisessa muotoilussa on ainakin ollut nousussa, sillä ainakin asusteisiin voi helposti käyttää myös pienempiä nahkapaloja. Silti kierrätysnahkaa voisi materiaalina hyödyntää enemmän, sillä nyt se tuntuu olevan lähinnä nuorien suunnittelijoiden käytössä. Hän uskoo myös kierrätysmuotoilun aseman vahvistuvan yhä entistä enemmän tulevaisuudessa. (Tanninen, haastattelu 7.11.2012.)

3.4.3 Emmi Malmström, Emmi Malmström Shoes

Kolmantena haastattelin jalkinesuunnittelija Emmi Malmströmiä. Hän valmistaa kenkiä (kuva 18), laukkuja ja koruja sekä naisille että miehille. Haastattelussa (2.12.2012) Malmström kertoo, että maailmassa tuotetaan liian paljon uusia materiaaleja, ja sen takia hän kannattaa kierrätettyjen materiaalien käyttämistä tuotteiden valmistuksessa. Hänen mielestään tuotteet, jotka aiottaisiin heittää pois, olisi parempi hyödyntää uusiokäyttöön. Näin luontoa kuormitettaisiin nykyistä vähemmän. Materiaalit voivat saada uuden elämän uudessa tuotteessa, joka pidentää myös materiaalin käyttöikä. Haastattelun mukaan käsityömaisesti kenkiä valmistamalla on myös helppo hyödyntää pieniä määriä kierrätettyä materiaalia.

Malmström kertoo, että nykyään kierrätettyjen materiaalien käyttö on asiakkaille yhä tärkeämpää, mutta hän ei usko, että se on kaikille lopulliseen ostopäätökseen vaikuttava asia. Kuitenkin joillekin kohderyhmille asia on erittäin tärkeä, kuten asiakkaille, jotka arvostavat käsityönä valmistettuja sekä ekologisia tuotteita. Nahka on lihateollisuuden sivutuote ja Malmström toivookin, että lihateollisuus ylipäättään vähenisi, sillä lihaa tuotetaan enemmän kuin olisi tarve. Tällöin nahan tuotantokin vähenisi.

Malmström käyttää kierrätettyä nahkaa kaikenlaisiin tuotteisiin; kenkiin, laukkuihin ja koruihin. Hän kertoo hankkivansa kierrätettyjä materiaaleja muun muassa kirpputoreilta, kierrätyskeskuksista sekä omista ja ystävien kaapeista lahjoituksina. Hän on käyttänyt myös jalkine- ja huonekaluteollisuuden ylijäämähankkoja. Nämä nahat ovat esimerkiksi liian kuivia käy-

tettäväksi teollisessa valmistuksessa, mutta käsityömaisessä valmistuksessa toimivat hyvin.

Kuva 18. Emmi Malmströmin Muru-kiilakorkokengät. (Emmi Malmström Shoes, 31.12.2012)

Malmströmin mukaan kierrätys- ja ylijäämänahkaa on melko helposti saatavilla, mutta suurempaan sarjatuotantoon tarvitaan suuria määriä nahkaa, jota on hieman vaikeampi löytää tasalaatuisena. Saatavuus on hyvä, kun vain jaksaa etsiä. Malmström kertoo, että jokaisen paikkakunnan kirpputoritakin löytyy helposti kierrätettyä nahkaa ainakin pieniä määriä.

Haastattelussa kysyttiin myös näkemystä siitä, kuinka paljon Malmströmin kokemuksen mukaan suomalaiset muotoilijat käyttävät kierrätysnahkaa tuotteiden valmistuksessa. Hänen tuntemansa muotoilijat käyttävät melko paljon kierrätettyä nahkaa käsin valmistetuissa tuotteissa. Kuitenkaan kierrätettyä nahkaa ei käytetä jalkineiteollisuudessa ja suurin osa kuluttajista kuitenkin käyttää teollisesti valmistettuja kenkiä.

Haastattelun lopussa Malmström kertoo, että kierrätysmuotoilu on hienosti nostanut päätään viime vuosina ja sen asema toivottavasti jatkuu ja kehittyy entisestään. Hän myös uskoo, että kierrätysmuotoilu liikkuu niin sanotusti muodikkaampaan suuntaan. Malmström toivoisi, että materiaalin uusiohyödyntäminen otettaisiin huomioon myös muun muassa kierrätyskeskuksissa ja kodeissa, sillä mikäli esimerkiksi sohvan nahassa on reikä tai kuluma, suuri osa nahasta voidaan silti hyödyntää. Esimerkiksi kenkien päällisten osat ovat melko pieniä, ja suuresta nahkasohvasta saisi hyvin paljon käyttökelpoista materiaalia. (Malmström, haastattelu 2.12.2012)

3.4.4 Leena Tuomanen, Uniqeco Design

Viimeisenä haastateltavana oli suunnittelija Leena Tuomanen. Hänen vuonna 2008 perustama Uniqeco Design -yritys valmistaa ekologisia tuotteita pääasiassa kierrätetyistä materiaaleista. Yritys toimii Helsingissä, missä kaikki tuotteet valmistetaan käsityönä. Tekstiilisuunnittelijaksi opiskellut Tuomanen on jo opiskeluaikoinaan erikoistunut kierrätysmateriaalien käyttöön, ja hänellä on aiempaa työkokemusta mm. kierrätysmateriaaleihin erikoistuneesta Secco Finland yrityksestä sekä kierrätysmateriaaleja töissään hyödyntävän tekstiilisuunnittelija Clare Goddardin assistenttina.

Haastattelussa (4.4.2013) Tuomanen kertoo, että Uniqecon tuotevalikoimaan kuuluu erilaisia asusteita, kuten koruja (kuva 19) ja laukkuja, joiden materiaaleina käytetään pääasiassa vanhoja nahkatakkeja, huonekalunahkaa, vöitä ja nappeja. Yritys hyödyntää tuotteissaan myös muita kierrätysmateriaaleja. Tuomanen suunnittelee ja valmistaa tuotteet joko uniikki kappaleina tai piensarjoina. Lisäksi hän hoitaa yrityksen myynti- ja markkinointi tehtäviä.

Kuva 19. Leena Tuomasen valmistama nahkakaulakoru. (Uniqeco Design, Facebook Timeline Photos, 7.8.2012)

Tuomanen kertoo valinneensa kierrätysmateriaalit tuotteidensa päämateriaaleiksi siksi, että ihmiset tuottavat aivan liikaa jätettä ja siksi on tärkeää, että kaikki mahdollinen kierrätetään. Uusista materiaaleista suunnittelu on hänen mielestään eettisesti väärin, kun materiaaleina voisi hyödyntää myös jo olemassa olevia materiaaleja. Kun käytöstä poistunut tuote saa uuden elämän toisessa tuotteessa, sen elinkaari jatkuu pidempään. Hän kertoo myös, että kierrätetty materiaali on hänen asiakkailleen tärkeä, muttei ainoa kriteeri. Tuotteen täytyy olla lisäksi myös laadukas sekä esteettisesti miellyttävä.

Kierrätettyä nahkaa ja vanhoja nahkatuotteita Tuomanen hankkii kierrätyskeskuksista ja kirpputoreilta. Hän kokee, että kierrätys- ja ylijäämänahan saatavuus on tällä hetkellä vaihtelevaa. Myös Tuomasen mukaan kierrätetyn nahan käyttö on lisääntynyt viime vuosina runsaasti suomalaisten muotoilijoiden keskuudessa.

Lopuksi Tuomanen kertoo, että kierrätysmuotoilun tulevaisuus Suomessa näyttää hänen mielestään hyvältä, sillä kaikenlaisille ekologisille tuotteille on kysyntää. Kierrätykseen ja ekologiisiin tuotteisiin erikoistuneita tapahtumia ja myyntipaikkoja tulee koko ajan lisää ja tarjonnan lisääntyessä laajempi asiakaskunta löytää valikoimista itselleen mieluisimmat. (Tuomanen, haastattelu 4.4.2013)

3.4.5 Haastatteluiden yhteenveto ja tulos

Haastattelukysymykset lähetettiin yhteensä kymmenelle eri yritykselle tai suunnittelijalle. Haastatteluun saatiin vastaukset yhteensä neljältä eri taholta, mutta potentiaalisia vastaajia, joilla olisi tietämystä aiheesta, olisi ollut enemmänkin. Vastausten vähyyteen voi olla syynä sähköpostin käyttö haastatteluissa, sillä välttämättä kaikilla ei ole aikaa tai motivaatiota vastata haastatteluihin kirjoittamalla vastauksia avoimiin kysymyksiin. Sähköpostin käyttöön päädyttiin kuitenkin siksi, että se oli kätevin tapa tavoittaa halutut henkilöt, sillä suunnittelijoita ja yrityksiä löydettiin ympäri Suomea, eikä koettu taloudellisesti ja ajallisesti järkevänä lähteä fyysisesti matkustamaan haastatteluiden takia.

Haastatteluiden vastauksista löytyy paljon yhtäläisyyksiä. Kierrätettyjen materiaalien käyttäminen tuotteiden valmistukseen on lähtenyt ekologisesta ideologiasta ja halusta vähentää täysin uusien materiaalien käyttöä. Myös kustannussyyt ovat vaikuttaneet kierrätettyjen materiaalien hyödyntämiseen. Yleisesti kierrätettyjä materiaaleja käytetään kaikenlaisissa tuotteissa, mutta erityisesti kierrätysnahkaa on hyödynnetty asusteisiin, kuten kenkiin, hattuihin, laukkuihin ja koruihin.

Haastateltavat hankkivat kierrätys- ja ylijäämänahkaa monista eri paikoista: kirpputoreilta, kierrätyskeskuksista, konkurssipesistä, kenkä- ja huonekalutehtailta tai nahkoja saadaan lahjoituksena. Yleisesti ottaen kierrätysnahkaa koetaan olevan saatavilla melko helposti varsinkin pieniä määriä. Suurien erien hankkiminen on kuitenkin työläämpää, ja nahkojen tasalaa-tuisuus suurissa erissä on vaihtelevaa. Myös erikoisemmat ja eriväriset nahat ovat vaikeasti saatavissa, ja niitä saa etsiä. Kierrätys- ja ylijäämänahkaa on siis tarjolla, mutta niiden hankkimiseen täytyy nähdä hieman enemmän vaivaa kuin muiden kierrätysmateriaalien kohdalla.

Kierrätysnahkaa käyttäviä muotoilijoita on Suomessa, mutta kierrätysnahkaa hyödynnetään pääasiassa vain käsityömaisesti tuotteita valmistavien muotoilijoiden keskuudessa. Ylijäämä- ja uusionahkaa sen sijaan käytetään myös teollisesti valmistetuissa tuotteissa. Kierrätys- ja ylijäämänahan käyttö on tällä hetkellä suosiossa lähinnä nuorten, uusien muotoilijoiden ja

pienyritysten keskuudessa. Myös muutamissa isommissa yrityksissä hyödynnetään muiden kierrätettyjen materiaalien lisäksi kierrätettyä nahkaa.

Haastateltavat kokevat asiakkaittensa olevan nykyään entistä kiinnostuneempia kierrätetyistä materiaaleista valmistetuista tuotteista ja ekologisuus on yhä useammalle tärkeä ostopäätökseen vaikuttava kriteeri. Kierrätysmuotoilu nähdään Suomessa tällä hetkellä kasvavana ilmiönä, ja sen uskotaan vahvistuvan tulevaisuudessa. Kierrätysmuotoilu ei ole enää pelkästään ympäristöasioista valveutuneiden ihmisryhmien suosiossa, vaan se on nostamassa päätään myös tavallisten kuluttajien keskuudessa.

Haastatteluiden tulokset vahvistavat havainnoinnilla ja muilla tiedonhankintamenetelmillä saatuja tuloksia. Kierrätys- ja ylijäämänahan käytöstä ja saatavuudesta oli tehty samanlaisia havaintoja, ja kuten haastatteluistakin kävi ilmi, kierrätysnahen käyttö koettiin olevan pienyritysten suosiossa.

4 ASUSTEMALLISTON SUUNNITTELU KIERRÄTYSNAHASTA

Opinnäytetyöhön haluttiin teoreettisen osuuden lisäksi sisällyttää myös konkreettista tuotteiden suunnittelua ja mallikappaleiden valmistusta. Asusteiden valmistaminen koettiin mielekkäimmäksi, sillä niihin kuluisi huomattavasti vähemmän nahkaa kuin vaatteisiin. Asusteiden tekoon voisi käyttää myös hieman kärsineempääkin nahkaa, koska leikattavat kappaleet olisivat pienempiä, ja niitä voisi asetella vapaammin nahalle, ja välttää näin halutessaan vaurioituneet kohdat. Asusteissa voisi myös helposti hyödyntää jo valmiiksi olemassa olevia saumoja tai muita yksityiskohtia, mikäli materiaalin ottaisi jostakin vanhasta nahka- tai keinonahkatuotteesta.

Asusteella tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä varsinaisesta vaatteesta irrallista pienikokoista vaatekappaletta tai koristetta, joka täydentää asukokonaisuutta. Asuste voi olla käyttöesine, jossa voi esimerkiksi kantaa tavaroita, tai sitä voidaan käyttää ainoastaan esteettisistä syistä. Jotkin asusteet, kuten hatut ja merkkilaukut, ovat myös tyypillisiä statussymboleita, joilla kantaja voi tuoda ilmi taloudellisen ja sosiaalisen asemansa yhteiskunnassa. (Cumming, Cunnington, Cunnington 2010, 1).

Asusteet jaetaan kahteen ryhmään: kannettaviin ja puettaviin asusteisiin. Kannettaviin asusteisiin kuuluvat esimerkiksi käsilaukut, sateen- ja aurin-
gonvarjot ja viuhkat. Puettaviin asusteisiin kuuluvat muun muassa kaula- ja rannekorut, kengät, hatut, kravattit, vyöt ja huivit. (Cumming, Cunnington, Cunnington 2010, 1).

4.1 Ideointi ja luonnokset

Suunnitteluprosessin alkuvaiheessa inspiraatiota lähdettiin etsimään muotilehdistä ja Internetin vaatekauppojen asustesivuilta. Inspiraatiota hakies kartoitettiin myös samalla, minkälaisia asusteita tällä hetkellä on markkinoilla. Erityisesti tarkkailtiin, millaisia nahasta tai tekonahasta valmistettuja asusteita löytyy. Ideointivaiheessa tehtiin suunnittelun avuksi tunnelmakollaaseja, joissa on muotilehdistä leikattuja kuvia erilaisista nahkaisista asusteista (Kuva 20 ja 21).

Kuva 20. Muotilehdistä ja nettikaupoista kerättyjä nahka-asusteita.

Kuva 21. Inspiraatiokollaasi nahka-asusteista.

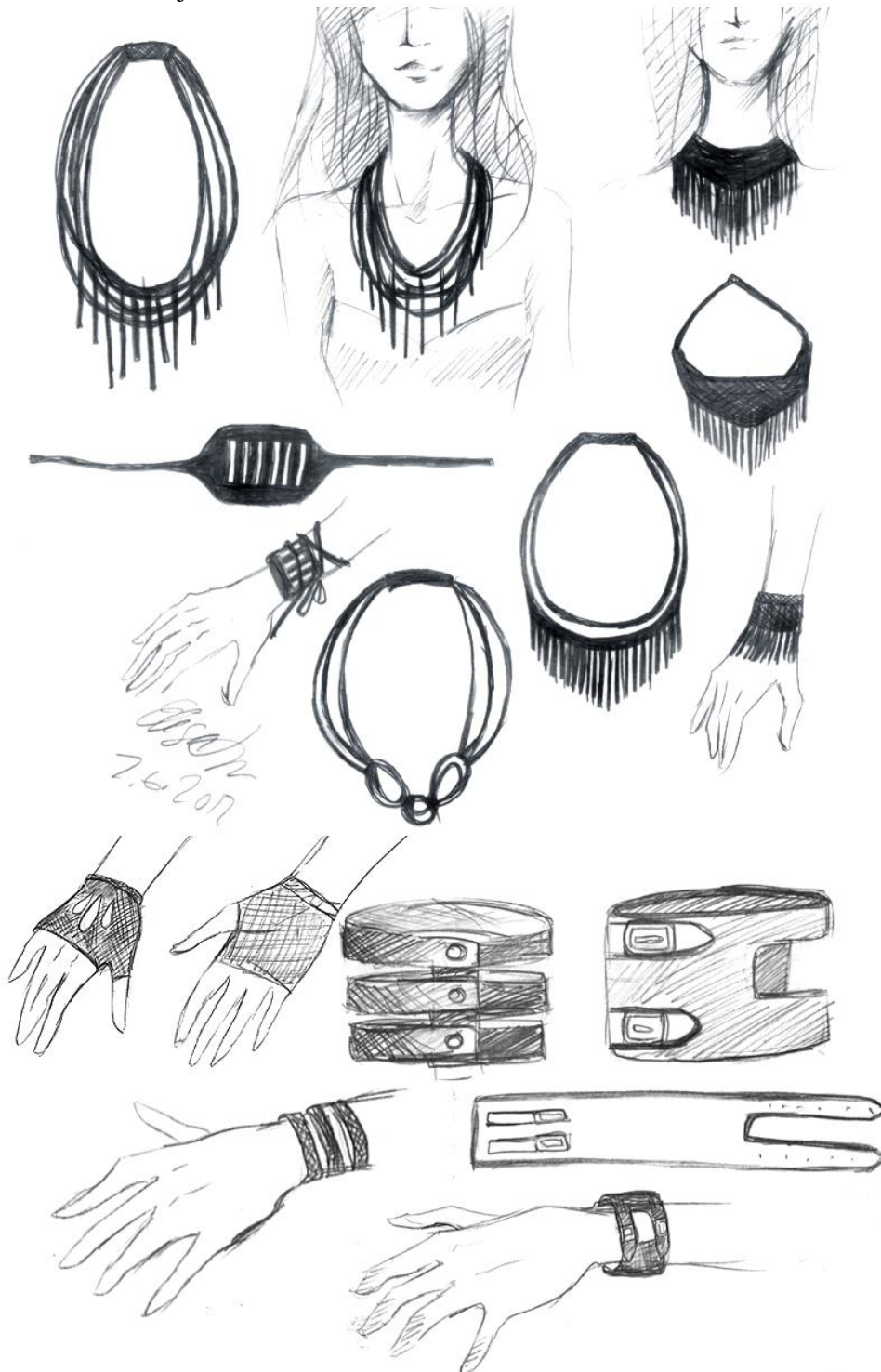
Tuotteiden ideointia aloittaessa oli ajateltava muutamia rajoittavia tekijöitä, jotka määrasivät pitkälti millaisia asusteita voitaisiin ylipäänsä alkaa suunnitella. Ensimmäisenä oli luonnollisesti otettava huomioon, että tuotteiden päämateriaalina tulisi olemaan nahka tai keinonahka. Käytettävien nahkojen paksuus ja joustavuus vaikuttaisi myös osaltaan tuotteen ulkonäköön ja ominaisuuksiin. Esimerkiksi saumojen rakenteista ei saisi tulla liian paksuja, jotta niitä pystyisi ompelamaan ompelukoneella. Tuotteet eivät myöskään voisi olla kovin suurikokoisia, sillä silloinkin ompelu tavallisella ompelukoneella hankaloituisi liikaa.

Tuotteiden värimaailmaa ei luonnosvaiheessa suunniteltu sen tarkemmin, sillä se määräytyisi lopulta myös sen mukaan, minkälaisia nahkapaloja saataisiin kerättyä käyttöön. Mallistossa käytettävät värit ajateltiin kuitenkin rajata korkeintaan neljään eri väriin.

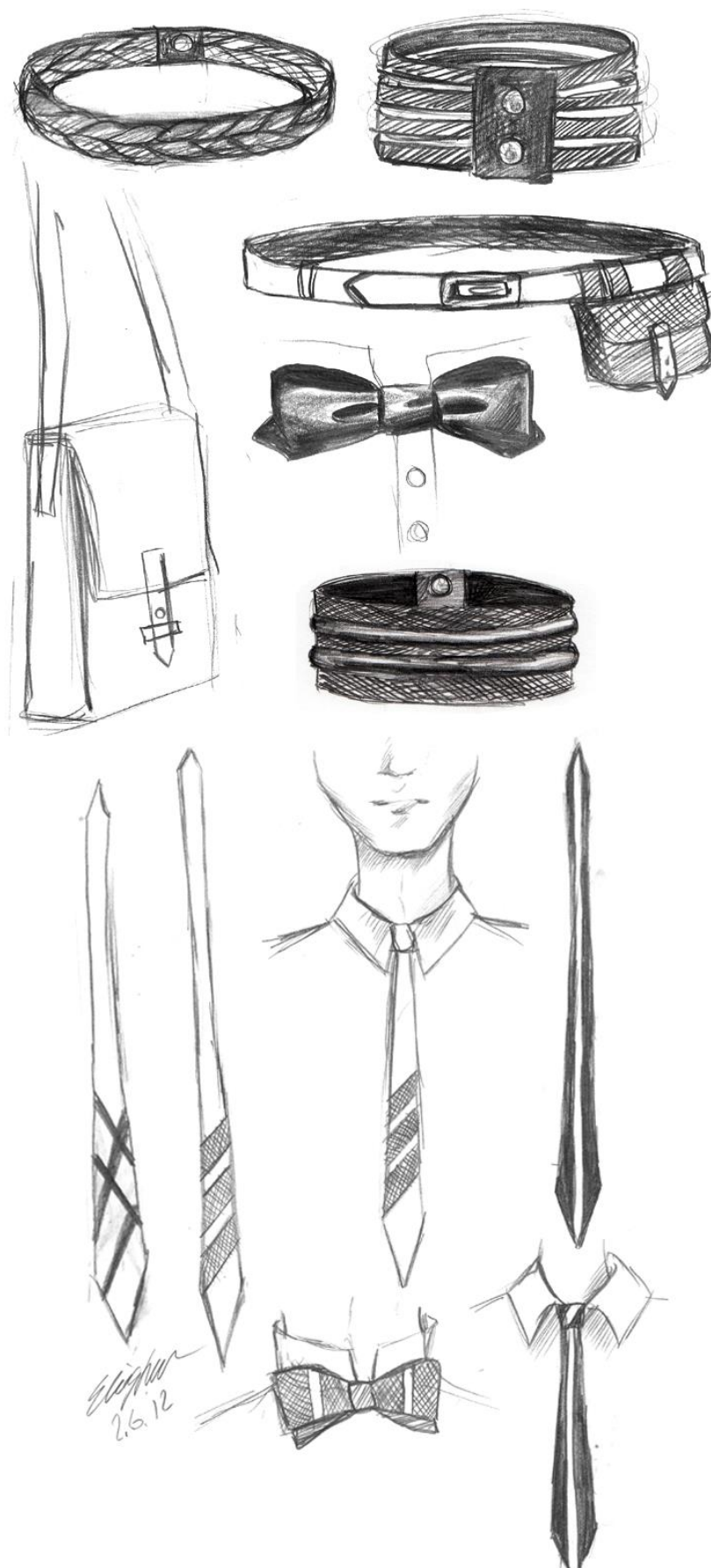
Luonnostelun alkuvaiheessa oli tarkoituksena suunnitella pelkästään naisten asusteita (Kuva 22), mutta mukaan tulivat pian myös miehille suunnatut asusteet (Kuva 23). Periaatteessa suurin osa valmistettaviksi valituista malleista ovat tyyliltään "unisex"-asusteita eli ne sopivat sekä miehille että naisille, mutta koska mukana oli myös selkeästi vain toiselle sukupuolelle suunnattuja asusteita, päätettiin tuotteet jakaa kahteen eri ryhmään. Koska

tuotteet tulisivat olemaan suhteellisen pieniä, päätin valmistaa ideoiden määrästä riippuen lopulta 8-10 tuotetta, eli 4-5 kummankin sukupuolen edustajalle.

Kohderyhmään kuuluvat n. 18–35-vuotiaat naiset ja miehet, jotka haluavat piristää asukokonaisuuksiaan uniikkeilla nahka-asusteilla, jotka on valmistettu kierrätetyistä materiaaleista. Muoti ja trendikkyys ovat heille tärkeitä asioita, mutta he haluavat silti tukea ekologisia ratkaisuja kertakäyttökulttuurin sijaan.

Kuva 22. Luonnoksia kaula- ja rannekoruista

Kuva 23. Luonnoksia miesten asusteista

Kuva 24. Luonnoksia muun muassa kauluksista ja pikkulaukuista

4.2 Mallien valinta

Luonnosten piirtämisen jälkeen alkoi yleiskuvan muodostaminen miesten ja naisten asustemallistoista, ja pohdittiin, mitkä mallit valittaisiin valmistettavaksi. Suunnitelmista haluttiin valita tuotteita, jotka eivät olisi ulkonäöltään täysin perinteisiä, mutta jotka olisivat kuitenkin rakenteellisesti mahdollisia valmistaa nahasta tai keinonahasta.

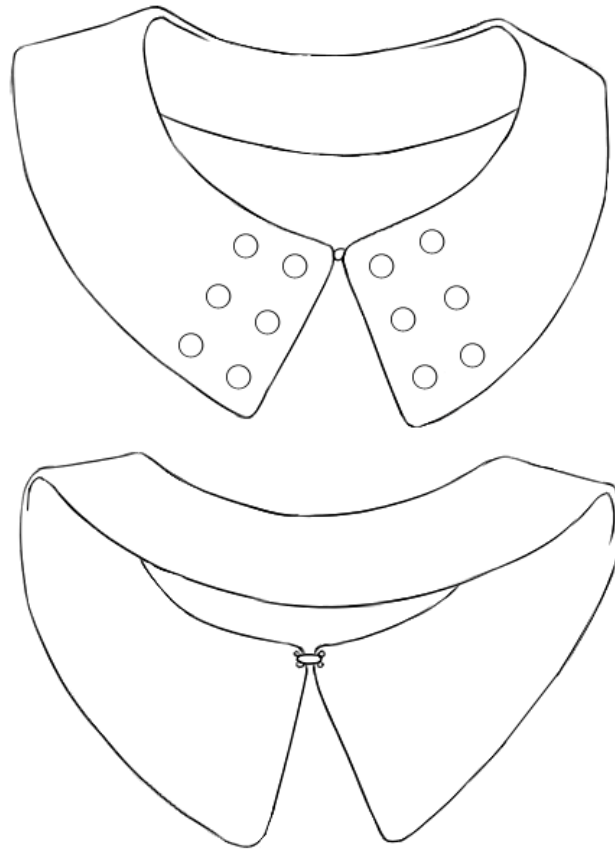
Lopulta valmistettavaksi valittiin neljä tuotetta kumpaankin ryhmään, eli yhteensä kahdeksan erilaista asustetta.

4.2.1 Asusteet naisille

Idea irtokauluksen suunnitteluun lähti siitä, että ne ovat kuluneen vuoden aikana nousseet muotipiireissä vahvasti esille, ja niitä on ilmestynyt vaate-liikkeisiin erimallisina ja erilaisista materiaaleista valmistettuina. Materiaaleina on useimmiten kangas tai korumaisissa kauluksissa metallia, helmiä tai ketjuja. Kuitenkin nahkaisten kaulusten määrä on huomattavasti muita vähäisempi. Irtokaulus on vaihtoehto näyttävälle kaulakorulle ja sillä voi piristää yksinkertaista vaatetta. Nahkainen kaulus tuo asukokonaisuuteen myös rock-henkisyyttä.

Kauluksia luonnosteltiin monissa eri muodoissa, toiset olivat kulmikkaampia ja toiset muodoltaan pyöreämpiä. Myös erilaisten leikkausten ja muiden yksityiskohtien, kuten niittien ja solkien käyttömahdollisuuksia pohdittiin. Samalla oli suunniteltava tulisiko kiinnitys kauluksen etu- vai takapuolelle, hakasella vai painonapilla.

Suunnitelmista päädyttiin valitsemaan valmistettavaksi pyöreän muotoisen ja kapean mallinen kaulus (Kuva 25). Yksityiskohdiksi valittiin hopeanväriset pyöreät metalliniitit, joita tulisi kuusi kappaletta kauluksen etuosaan molempiin reunoihin. Kaulukseen tulisi sisäpuolelle vuori, ja kiinnitys etupuolelle pienellä hakasella.

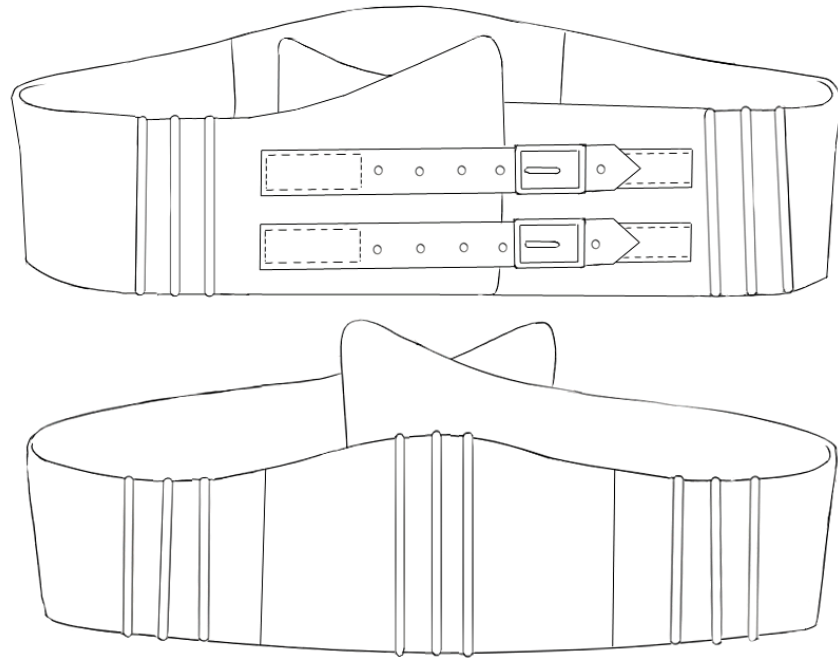
Kuva 25. Viivapiirros irtokauluksesta

Nahkavyön valmistaminen mallistoon oli suunnitelmissa jo heti alkuvaiheessa. Visiona oli erityisesti vyötärövyön suunnittelemisen naisten mallistoon, sillä olin valmistanut vuoden 2011 vaatetuksen pääaineen mallistoprojektissa kaksi vyötärövyötä, ja ne olivat hyvin onnistuneita. Leveään vyötärövyöhön voisi hyvin käyttää hyväksi esimerkiksi vanhan nahkatakkin saumoja koristeena.

Vyötärövyötä luonnosteltiin kapeita ja leveitä malleja, sekä soljilla että painonapeilla kiinnitettäviä. Vetoketju olisi myös ollut mahdollinen kiinnitystapa leveämpiin malleihin tai sen olisi voinut lisätä pelkästään koristeeksi.

Valmistettavan vyön muodoksi ei haluttu mitään täysin perinteistä suorakaidetta, vaan luonnostellessa leikittiin kaarilla ja kulmilla. Vyön keskittäessä suunniteltiin korkeammaksi, kuten myös vyön päät. Puettaessa vyön päätyjen oli tarkoitettu menevän päällekkäin ristiin (Kuva 26).

Kun tietty perusmuoto oli suunniteltu, lisättiin vyöhön yksityiskohdiksi hiuslaskoksia, sekä kiinnitysmenetelmäksi kaksi solkea. Lopullisten koristesaumojen paikat selviäisivät vasta myöhemmin valmistaessa, sillä käytettävässä materiaalissa voisi olla valmiita saumoja tai muita yksityiskohtia, mikäli nahka olisi kierrätetystä tuotteesta purettua.

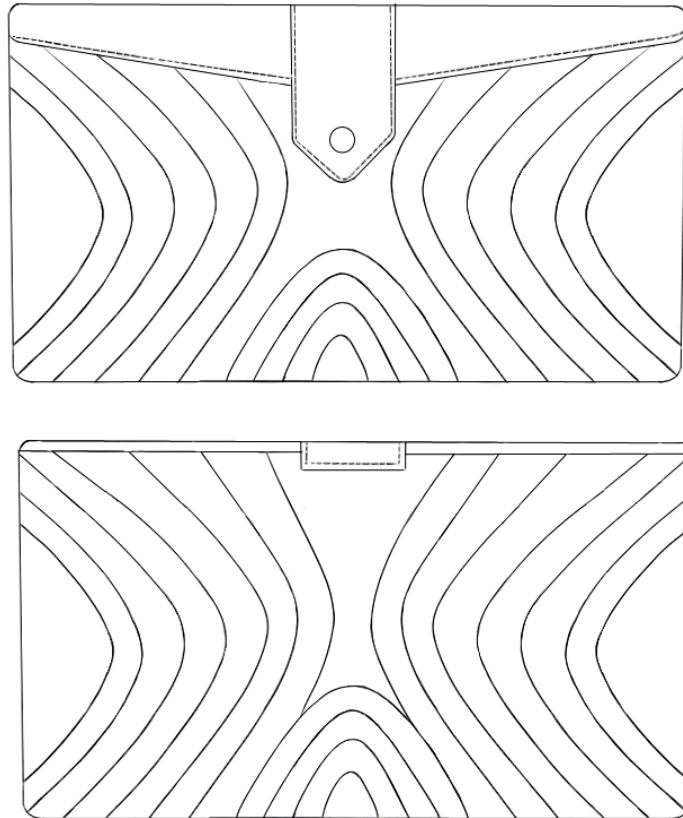
Kuva 26. Viivapiirros vyötärövyöstä

Asustemallistoon haluttiin suunnitella myös jonkinlainen laukku. Melko nopeasti päädyttiin luonnostelevaan pikkulaukkuja, sillä sellainen olisi kokonsa puolesta kätevä valmistaa ylijäämänahoista tai muista pienistä nahkakappaleista.

Keväällä 2012 Hämeen ammattikorkeakoulun ohjaustoiminnan koulutusohjelman kirjonnin opintojaksolla opetettiin useita tekniikoita, jotka olivat toimivia myös nahan koristeluun. Yksi näistä tekniikoista oli vanukirjonta, joka todettiin näyttäväksi ja toimivaksi nahalle tehtynä. Vanukirjonnassa kaksi materiaalia asetetaan päällekkäin, ja niihin ommellaan kujia, joihin lopulta pujotetaan halutun paksuuden mukaan täytemateriaalia, kuten vanaa tai lankaa. Näin päällysmateriaalin pintaan muodostuu kolmiulotteinen koristekuvio.

Tätä tekniikkaa haluttiin siis hyödyntää ainakin yhteen tämän malliston tuotteeseen, ja tämä naisten pikkulaukku (Kuva 27) tuntui siihen tarkoitukseen sopivimmalta. Laukun sisälle saataisiin piilotettua vuorin avulla kirjonnassa käytetty alakangas sekä ylimääräiset langanpäät ja muut kirjonnasta jääneet jäljet.

Suunnitelmista valittiin laukkumalliksi melko perinteinen kirjekuorilaukku, joka koostuu etu ja takakappaleesta, sekä kapeasta läpystä. Kiinnitystavoiksi pohdittiin solkea tai painonappia, mutta painonappi sopi tämän laukun malliin paremmin. Kooltaan laukku olisi pääasiassa juhlaikäyttöön sopiva, sillä sinne mahtuvat tärkeimmät pientavarat, kuten puhelin ja lompakko. Alun perin laukulle suunniteltiin myös olkahihnaa, mutta lopulta päädyttiin hihnattomaan versioon, ja laukku olisi kädessä kannettava.

Kuva 27. Viivapiirros pikkulaukusta

Nahasta ja keionahasta valmistetut kaula- ja korvakorut ovat tällä hetkellä myös melko yleisiä. Tähän yhtenä syynä on varmasti se, että koruihin pystyy käyttämään vähemmän materiaalia. Kierrätysmuotoilun kannalta tämä tarkoittaa sitä, että voidaan käyttää myös heikomanlaatuista nahkaa, sillä kokonaisuudessa nahan pintavirheet eivät näkyisi. Myös kaikenlaiset nahkateollisuuden hukka- ja ylijäämäpalat voidaan hyödyntää helposti koruihin, sillä yleensä nämä palat ovat liian pieniä tai muodoltaan epäkäytännöllisiä muunlaisiin tuotteisiin. Tätä mielessä pitäen alettiin suunnitella erilaisia kaulakoruja (Kuva 22), joihin voisi hyödyntää juuri tällaisia nahkapaloja.

Kaulakorujen luonnoksissa alkoi selkeästi erottua teemaksi erilaisten nauhojen ja hapsujen käyttö. Kaikki luonnostellut korut olivat pääasiassa tyyliltään isokokoisia ja näyttäviä. Valmistettavaksi tuotteeksi olisi luonnoksista löytynyt monia potentiaalisia malleja ja tämän takia lopullisen mallivalinnan tekeminen oli haastavaa.

Loppujen lopuksi suunnitelmista päädyttiin valitsemaan malli, jossa isompaan nahkapalaan on yhdistetty runsaasti kapeita nahkahapsuja (Kuva 28). Hapsukoruun päädyttiin juuri sen takia, että hapsuihin voisi käyttää huonompilaatuista nahkaa, eikä käytettävien palojen tarvitsisi olla kovin isoja. Koru sidotaan kokeilujen perusteella joko nahka- tai muunlaisella nauhalla kaulan ympärille.

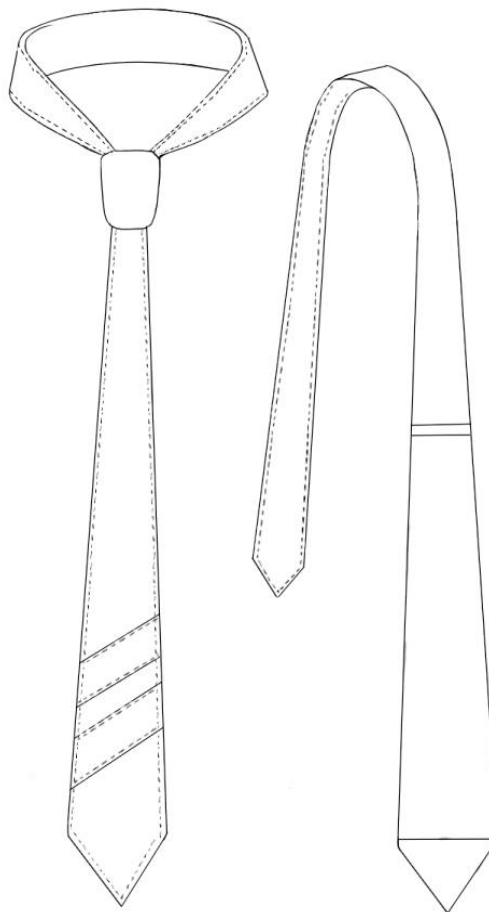
Kuva 28. Viivapiirros hapsukaulakorusta

4.2.2 Asusteet miehille

Ensimmäinen tuote, jota miesten asustemallistoon alettiin suunnitella, oli nahkasolmio. Idea tuntui kiehtovalta, sillä nahka ei ole solmiolle tyypillinen tai perinteinen materiaali, eikä nahkaisia solmioita ole näkynyt juuri lainkaan markkinoilla. Siitä syystä tällaisen tuotteen valmistusta ja toimivuutta haluttiin lähteä kokeilemaan tässä mallistossa. Solmioon voitaisiin käyttää pitkiä kapeita nahkasuikaleita, joita ei välttämättä voisi hyödyntää yhtä hyvin muihin tuotteisiin.

Mallivaihtoehtoja luonnostellessa solmion muoto pysyi käytännössä koko ajan samanlaisena. Muodoltaan solmion olisi oltava tarpeeksi kapea, jotta sen pystyisi siististi solmimaan kaulaan ja solmukohta olisi siisti ja pitävä. Suunnitellessa keskityttiin lähinnä erilaisten leikkausten ja väriyhdistelmien sommitteluun, jotta muuten yksinkertaiseen tuotteeseen saataisiin lisää näyttävyyttä ja yksityiskohtia (Kuva 23). Lopputulos haluttiin kuitenkin pitää klassisena ja välttää ylilyöntejä, sillä nahka on itsessään jo erikoinen materiaali.

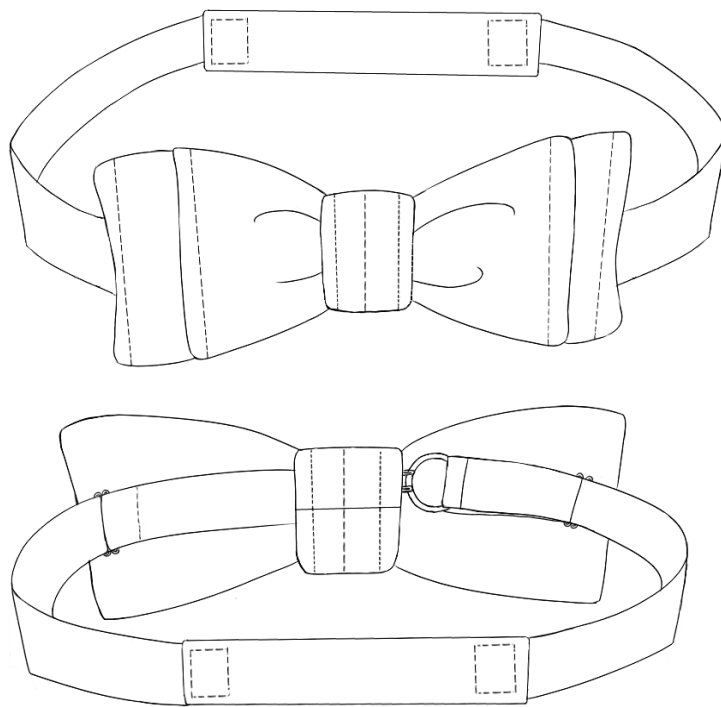
Luonnoksista valittiin toteutettavaksi malli, johon tulisi kaksi vinoa raitaa lähelle solmion alareunaa (Kuva 29). Raidat tulisivat erivärisestä nahasta kuin solmion pääväri. Tähän ratkaisuun päädyttiin, sillä solmioon ei haluttu lisätä liikaa saumoja, sillä se voisi vaikuttaa laskeutuvuuteen ja muodon säilyvyyteen. Solmion nurjalle puolelle tulisi vuoritus.

Kuva 29. Viivapiirros solmiosta

Solmion lisäksi oli ajateltu, että nahasta saataisiin valmistettua myös hyvä ja toimiva rusetti, sillä se pysyisi hyvin muodossaan ja ryhdikkäänä. Nahkainen rusetti olisi toisaalta toimiva myös arkisemmassa asukokonaisuudessa ja toisi katu-uskottavuutta. Rusettiin tarvittavat osat olisivat myös melko pieniä, joten ne olisi helposti saatavilla nahkojen ylijäämäsilpusta.

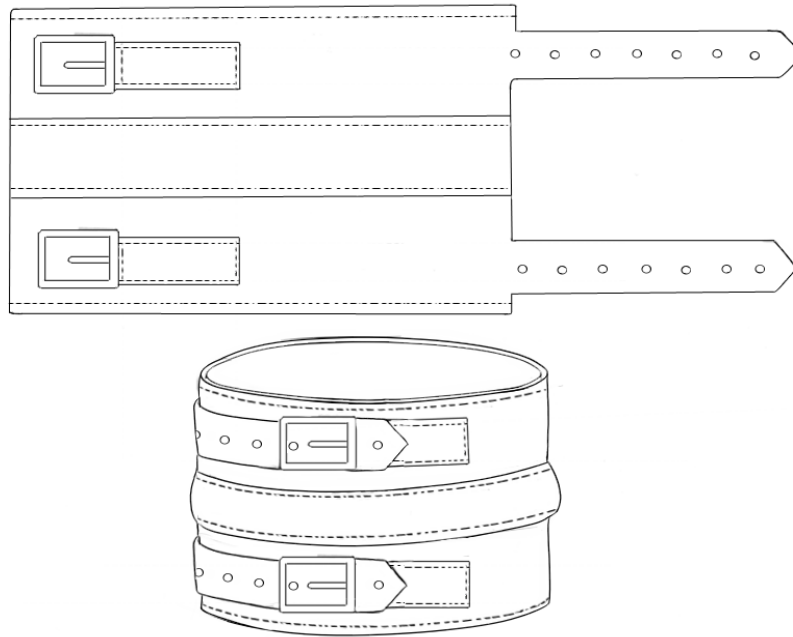
Suunnitellessa mallivaihtoehtoja pysyteltiin hyvin klassisessa rusetin muotokielessä. Valitusta mallista tuli hyvin perinteisen näköinen (Kuva 30). Koristesaumojen paikat päätettiin suunnitella tarkemmin sitten, kun valmistukseen käytettävä nahka olisi valittu. Kiinnitysmenetelmäksi suunniteltiin hakaset, ja kaulan ympärille kiedottava nauha haluttiin olevan venyvää materiaalia, ja sellainen, jonka pituutta voisi myös säätää.

Kuva 30. Viivapiirros rusetista

Miesten mallistoon haluttiin suunnitella myös jonkinlainen ranneke tai rannekoru. Nahka antaa näiden suunnitteluun monenlaisia mahdollisuuksia, sillä se toimii sekä leveissä että kapeissa korumalleissa. Luonnoksiin piirrettiinkin useita erilaisia malleja.

Suunnitellessa miellyttiin eniten selvästi leveään ja niin sanotusti miehekkään kokoiseen rannekemalliin (Kuva 31). Rannekkeen keskelle suunniteltiin päälle tikattu kaistale sekä kaksi remmiä, joilla ranneke kiinnitetään. Kiinnitysmenetelmiä pohdittiin solkien ja painonappien välillä, mutta lopulta päädyttiin solkiin, sillä ne antaisivat rannekkeelle lisää säätövaraa.

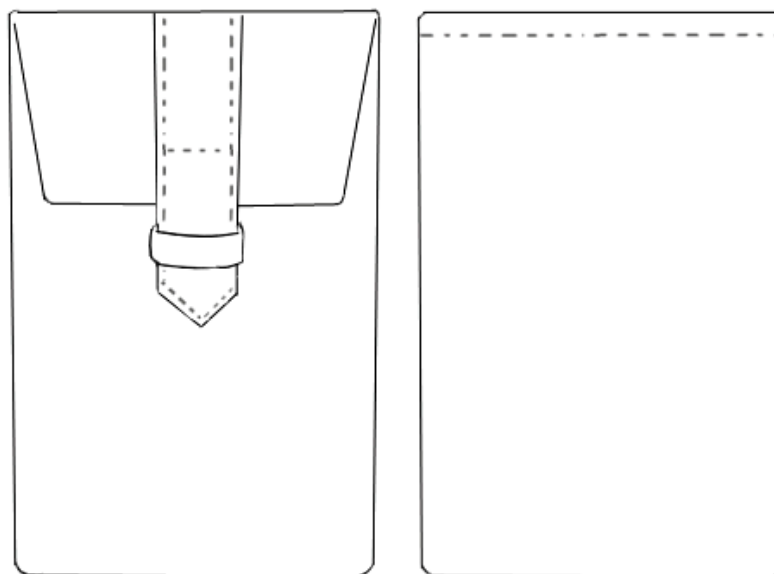

Kuva 31. Viivapiirros rannekkeesta

Miesten asustemallistoon koettiin myös sopivan joko kännykkäkotelo, kannettavan tietokoneensuojus tai tablet-tietokoneensuojus. Nämä ovat hyvin yleisiä nahasta valmistettuja tuotteita, sillä nahka on kestävä ja suojaa hyvin laitteita kolhiintumiselta.

Luonnosten piirtämisen jälkeen tultiin siihen lopputulokseen, että kännykkäkotelo tai -suojus olisi sopivin tuote tähän mallistoon. Kokonsa puolesta suojukseen voisi myös käyttää pienempiä nahkapaloja

Kännykkäkotelon malli haluttiin säilyttää yksinkertaisena. Kotelo on muodoltaan pussimainen, ja kotelon suu suljetaan läpällä, johon on kiinnitetty kapea remmi (Kuva 32).

Kuva 32. Viivapiirros kännykkäkotelosta

5 MATERIAALIEN VALINTA JA ASUSTEIDEN VALMISTUS

Tuotteisiin käytettävät materiaalit valittiin tutkimustyön aikana kerätyistä nahkatuotteista sekä jo aiemmin hankituista nahoista. Jokaisen tuotteen kohdalla mietittiin, minkälainen nahka olisi käytännöllisin asusteen käyttötavan ja rakenteen kannalta. Samalla tarkasteltiin, oliko vanhoista tuotteista puretuissa nahoissa saumoja tai leikkauksia joita voisi käyttää hyväksi asusteissa. Näin vähennettäisiin ompelun määrää sekä nahkaa voitaisiin hyödyntää laajemmin.

Nahkavaihtoehtoja oli useassa eri värissä, mutta yhtenäisen linjan säilyttämiseksi värimaailma rajattiin mustaan, valkoiseen, punaiseen ja ruskeaan. Tässä vaiheessa selvitettiin myös lisätarvikkeiden, kuten vuorikankaiden, painonappien, hakasten, niittien ja solkien tarve. Samalla kartoitettiin, löytyisikö niitä valmiiksi tarvikevarastosta, saisiko niitä kierrätettynä vai olisiko ne hankittava uusina.

Tässä opinnäytetyössä valmistettuja tuotteita tarkastellessa on otettava kuitenkin huomioon, että ne ovat vielä prototyyppejä, sillä ne ovat ensimmäiset nahasta valmistetut versiot. Näitä kehittämällä saataisiin aikaan lopulliset, toimivat tuotteet.

5.1 Naisten asusteet

Nahkakaulusen materiaaliksi valikoitui palanen valkoisesta hirven napanahasta, koska se oli ohutta ja taipuisaa, ja sopivan värinen kaulukseen. Tämän nahkavuodan pala oli jäänyt ylimääräiseksi projektista, jossa hyödynnettiin hirven riistanahkaa. Lisäksi kaulukseen haluttiin tuoda lisää yksityiskohtia ja särmikkyyttä metalliniiteillä. Uutena hankittuja materiaaleja kauluksessa olivat lopulta niitit, kiinnityshakaset sekä vuorikangas.

Valmistusvaiheessa haastavinta oli kaavoitus, sillä haluttiin, että kaulus laskeutuu kauniisti hartioille ja kaulan ympärille. Lopulta kankaisia prototyyppejä jouduttiin valmistamaan kolme erilaista versiota ennen varsinaista nahkatuotetta, jotta kaavasta tuli oikean kokoinen ja toimiva.

Kaulus vei ajateltua isomman palan nahkaa leikkuuvaiheessa, sillä kaava on lähes pyöreän muotoinen. Leikkaamisen jälkeen kiinnitettiin niitit, joita varten oli ensin tehtävä pienet reiät nahkaan. Tässä vaiheessa oli oltava tarkka, jotta rei'istä ei tulisi liian isoja, sillä muuten niitit eivät pysyisi siististi paikoillaan.

Kauluksen osittain pyöreä ja osin kulmikas muoto aiheutti omat haasteensa vuorikangasta kiinnitettäessä. Nahan ja vuorikankaan pinnat olivat myös hyvin erituntuisia ja paksuisia, joten ne kulkivat hyvin herkästi eri tahtia paininjalan alla. Tämän takia paikoin syntyi ryppyntymistä. Vaikka sekä käytetty nahka että vuorikangas olivatkin ohuita, tuli lopputuloksesta melko raskas. Ompelujälki olisi voinut olla siistimpää.

Kaulus (Kuva 33) päätettiin vuorittaa alun perin niittien takia, sillä nurja

puoli saataisiin siististi vuorin avulla piiloon. Se ei kuitenkaan olisi täysin välttämätöntä, sillä kauluksen nurja puoli olisi käytössä kuitenkin näkyvässä, joten mikäli kauluksesta tehtäisiin seuraava versio, jätettäisiin vuori kokonaan pois ja kaulus jätettäisiin raakareunaiseksi.

Kuva 33. Valmis nahkakaulus (Kuva: Elisa Lintuluoto)

Vyötärövyön materiaaliksi valittiin musta, hieman kiiltäväpintainen nappanahka pitkistä miesten nahkatakista. Tämä nahkatakki oli ostettu muutama vuosi sitten Lohjalta, Muijalan itsepalvelukirpputorilta kymmenellä eurolla. Takki on sittemmin jäänyt käyttämättömänä varastoon. Takin nahka oli melko paksua ja tukevaa, mutta se sopi tähän käyttötarkoitukseen, sillä vyö saisi olla ryhdikäs ja jämäkkä.

Kaavanosat oli helppo asetella nahalle ja valita juuri halutut kohdat käyttöön, sillä vyö rakentui useammasta palasta, eikä yhdestä pitkistä osasta. Nahkatakissa oli muutama sopiva leikkaussauma, joita pystyttiin hyödyntämään koristeina vyön etuosiin. Keskelle vyön takaosaan ommeltiin yksityiskohdiksi hiuslaskoksia eli pystysuuntaisia hyvin kapeita saumoja. Ainoat uudet materiaalit, jotka vyön valmistukseen hankittiin, oli kaksi solkea kiinnitystä varten.

Vyö on molemmilta puolilta nahkaa. Sisäpuolelle jäävään osioon pystyttiin käyttämään takista nahkaa, jossa saattoi olla saumoja suuntaan ja toiseen, tai nahan pinnassa epätasaisuuksia. Nämä eivät käytössä tulisi näkymään. Vyössä ei ole lainakaan venyviä osia, joten koon säätö tapahtuu kokonaan solkien avulla.

Kun molemmat puolet vyöstä oli valmistettu, palat yhdistettiin liimalla ja liiman kuivuttua vyö tikattiin reunojen ympäri. Lopuksi vyöhön ommeltiin kiinnitysremmit ja soljet.

Työn jäljestä tuli siistiä, ja ompelu oli helppoa. Vyön litteän ulkomuodon takia paksuja tai hankalia saumarakenteita ei päässyt syntymään. Kaava oli toimiva, ja sitä voisi hyödyntää samantyylisten vöiden valmistukseen. Kierrätettyjen materiaalien takia jokainen vyö olisi kuitenkin uniikki (Kuva 34). Juuri tämä vyötärövyö sopii hyvin tuomaan särmää ja näyttävyyttä muuten yksinkertaiseen asuun, ja se sopisi sekä arkeen että juhlaan.

Kuva 34. Valmis vyötärövyö (Kuva: Elisa Lintuluoto)

Pikkulaukun päällysmateriaaliksi valittiin pitkän harkinnan jälkeen tummanpunainen nappanahka. Tämä lahjoituksena saatu ylijäämänahkavuota oli ohutta ja taipuisaa, ja se sopi hyvin kirjottavaksi. Lisäksi väri oli tarpeeksi näyttävä muutenkin hieman erikoiseen laukkuun. Nahan pienet pintavirheet eivät haitanneet, sillä kolmiulotteinen kuvio veisi niistä kuitenkin huomion.

Etu- ja takakappaleen leikkaamisen jälkeen piirrettiin kujien linjat nahalle helpottamaan kirjontaa. Vanukirjontaa varten tarvitaan kirjottavan kappaleen lisäksi vastakappale, joiden väliin kujat syntyvät. Tähän tarkoitukseen käytettiin valkoista ylijäämäpuuvillakangasta. Kirjonta oli tehtävä tarkasti, sillä mikäli tikkiä joutuu purkamaan, siitä jää nahkaan väistämättä jäljet. Kaarevat muodot olivat kuitenkin paikoin hankalia ommella, sillä nahka ei liikkunut tarpeeksi sulavasti paininjalan alla. Paikoin oli siis purettava muutaman tikin verran ommelta, jotta kuvion muoto saatiin oikeaksi.

Kujien täytteeksi käytettiin kerrostettuna paksua, oranssia villalankaa, joka oli myös saatu lahjoituksena. Lanka oli jäänyt räikeän värinsä vuoksi käyttämättä, joten se tuli tässä tuotteessa käytettyä hyödyksi. Lankanippuja pujotettiin jokaisen kujan sisään, joten vaikka tämä vaihe oli suhteellisen yksinkertainen, se oli työlästä ja aikaa vievää, sillä kujia oli laukun etu- ja takapuolella lähes kaksikymmentä.

Kun nauhat oli pujotettu, yhdistettiin laukun etu- ja takakappaleet toisiinsa. Kuvioiden kohdistus ei onnistunut täydellisesti, ja se voi selittyä sillä että nahka on venyvää ja päällekkäiset materiaalit eivät välttämättä kulje samaa tahtia paininjalan alla. Tähän olisi auttanut esimerkiksi teflonpäällysteinen paininjalka.

Lopuksi laukkuun ommeltiin vuori, ja kiinnitettiin läppä sekä kiinnitysremmi. Ainoastaan laukun viininpunainen vuorikangas sekä kiinnitykseen käytetty painonappi olivat uutena hankittuja materiaaleja.

Laukusta (Kuva 35) tuli monen kerroksen takia melko paksu ja tämän takia laukun sisätila jäi suunniteltua pienemmäksi. Seuraava laukkuversio olisi siis kaavoitettava isommaksi, sillä kirjonnun takia laukun koko pienenee melko huomattavasti. Myös se, että laukku koostuu pelkästään etu- ja takakappaleesta, vaikuttaa laukun tilavuuteen.

Kuva 35. Pikkulaukku vanukirjonnalla (Kuva: Elisa Lintuluoto)

Hapsukaulakorun materiaaliksi valittiin nappanahka Fidasta ostetusta miesten nahkatakista, joka oli oikealta puolelta värjätty mustaksi ja nurja puoli oli jätetty vaaleaksi. Tätä värjäysratkaisua ajateltiin hyödyntää myös korussa niin, että osa hapsuista olisi vaalea puoli ulospäin (Kuva 36).

Koru solmittaisiin kaulan ympärille nauhalla, jonka materiaalia pohdittiin nahan ja muiden mahdollisten materiaalien välillä. Nahkanauha koettiin kuitenkin hieman kömpelöksi, sillä nauha pitäisi saada siististi solmittua niskan taakse pysyvälle rusetille. Lopulta materiaaliksi valittiin samettinauha. Koruun tarvittiin myös pieni pala vuorikangasta, jota saatiin puretusta nahkatakista. Samettinauha oli ainoa uutena hankittu materiaali.

Kaavaa alettiin piirtää ensin melko vapaasti, jotta saataisiin perusmuoto, jota voisi alkaa muokata. Ensimmäistä kaavaa sovitettiin kaulalle, ja sen todettiin olevan heti jo melko hyvä, eikä se vaatinut suuria muutoksia. Seuraavaksi mitattiin hapsuille sopiva pituus, ja korua päästiin valmistamaan nopeasti.

Lopullinen koru valmistui hyvin nopeasti, sillä ommeltavaa ei tässä mallissa paljon ole. Aikaa vievin osuus oli hapsusuikaleiden leikkaaminen, sillä osiot oli saatava samankokoisiksi ja -levyisiksi. Koruun käytetty nahka osoittautui siinä mielessä huonoksi materiaaliksi, sillä tikkausjälki jäi erittäin näkyväksi, sillä tikkausrei'istä pilkisti nurjan puolen vaalea nahka. Jälki on tosin näkyvää vain läheltä tarkasteltuna. Muutoin tällaisen korun valmistaminen nahasta on toimiva ratkaisu. Vaikka koru on sinänsä yksinkertainen, se on kokonsa puolesta näyttävä lisä asukokonaisuuteen.

Kuva 36. Valmis mustavalkoinen hapsukaulakoru (Kuva: Elisa Lintuluoto)

5.2 Miesten asusteet

Solmioiden suunnitelmista päädyttiin valitsemaan valmistukseen malli, joka olisi päämateriaaliltaan mustaa kiiltävöpintaista keinonahkaa, ja siihen tulisi yksityiskohdaksi kaksi valkoista raitaa mattapintaisesta hirvennappanahasta. Musta keinonahka on purettu kirpputorilta ostetuista housuista ja valkoinen nahka on ylijäänyt pala hirven riistanahasta. Solmion toiselle puolelle tuleva musta vuorikangas ostettiin uutena materiaalina.

Koska aiempaa kokemusta ei solmion kaavoituksesta ollut, otettiin mallia valmiista solmiosta kaavoitukseen. Samalla tutustuttiin tarkemmin solmion rakenteeseen. Kun solmio oli kaavoitettu, aseteltiin kaavanosat housuista puretulle nahalle. Housunlahkeista sai suhteellisen helposti palat solmiota varten niin, ettei ylimääräisiä saumoja syntyisi liikaa ja ne saisi asettumaan solmion takapuolelle tai solmukohtaan jäävään osaan.

Solmion ompelu sujui käytännössä ongelmitta. Saumarakenteet oli kaavoitettu tarpeeksi kapeiksi, joten solmio pysyi hyvin muodossaan. Keinonah-

ka liikkui sulavasti paininjalan alla, joten ompelujäljestä tuli siistiä. Koska käytetty materiaali oli tarpeeksi ohutta ja taipuisaa, toimi solmio niin kuin sen pitikin, eli sen sai siististi solmittua ja se pysyi paikoillaan, eikä lähtenyt lipsumaan auki. Solmion mallikappale (Kuva 37) oli siis hyvin onnistunut ja todettiin, että toimivan ja siistin solmion pystyy siis nahasta valmistamaan.

Kuva 37. Mustavalkoinen nahkasolmio (Kuva: Elisa Lintuluoto)

Myös rusetin materiaaliksi valittiin sama musta keinonahka kuin solmiossa, sillä se oli helppo käsitellä ja koettiin toimivaksi. Materiaalista saatiin leikattua rusettiin sellaiset palat, joissa oli jo muutama valmis sauma, jotka jäisivät rusettiin koristeiksi, ja ompelutyötä olisi näin vähemmän. Rusetin rakenteisiin haettiin myös mallia kuvista, sillä aiempaa kokemusta rusetin valmistuksesta ei ollut.

Rusetin kaulan ympärille tulevasta nauhasta haluttiin säädettävä. Tähän tarkoitukseen saatiin täydelliset osat kierrätetyn alustopin olkaimista. Niistä saatiin leikattua joustavat nauhat, joissa oli valmiiksi osat pituuden säätämistä varten, ja näin välttyttiin hankkimasta uusia materiaaleja. Tässä tuotteessa kaikki materiaalit olivat siis kierrätettyjä.

Rusetin (Kuva 38) kulmikas muoto ja pienet tiukat käännökset asettivat omia haasteitaan ompelussa. Saumavarat olivat hyvin kapeita, jotta rakenteet pysyisivät ohuina. Työ vaati tarkkuutta, mutta tuotteesta tuli silti siisti ja toimiva. Valmiina housuissa olleet saumat ja topin olkaimet toivat ompelutyöhön helpotusta, joten mikäli tuote valmistettaisiin uudestaan, jou-

duttaisiin ompelemaan todennäköisesti enemmän, sillä täysin samanlaisia paloja ei olisi saatavilla. Rusetti on kuitenkin täysin mahdollista valmistaa nahasta.

Kuva 38. Valmis keinonahkarusetti (Kuva: Elisa Lintuluoto)

Rannekkeen valmistukseen käytettäväksi nahaksi valittiin vaaleanruskea nappanahka, joka oli purettu vanhasta nahkatakista. Nahkatakista purettu pala oli saatu lahjoituksena ystävältä. Rannekkeen kaava oli yksinkertainen suorakulmio, jota oli helppo asetella nahalle ja tarkastella, mistä kohtaa käytettävä pala leikattaisiin. Lopulta päädyttiin leikkaamaan pala kohdasta, jossa oli yksi valmis sauma, joka jätettäisiin yksityiskohdaksi rannekkeeseen. Rannekkeen kiinnitykseen tarkoitetut soljet olivat kierrätettyjä, ja ne löytyivät omasta varastosta.

Rannekkeen (Kuva 39) yksinkertaisuuden takia valmistus sujui ilman suurempia ongelmia. Materiaaliksi olisi kuitenkin voinut valita hieman jämerämpää nahkaa, sillä varsinkin kapeita remmejä oli hankalampi ommella niiden venyvyyden takia, huolimatta siitä, että niihin oli käytetty tukikangasta.

Rannekkeen seuraavasta versiosta voisi tehdä myös muutaman senttiä pidemmän. Tästä versiosta tuli loppujen lopuksi melko lyhyt ollakseen miesten ranneke, eikä välttämättä menisi paksumman ranteen ympärille, vaikka remmeillä saakin säätövaraa.

Kuva 39. Ruskea nahkaranneke (Kuva: Elisa Lintuluoto)

Viimeinen miesten mallistoon valmistettava tuote oli kännykkäkotelo. Kotelon valmistusmateriaaliksi valittiin tummanruskea, erittäin ohut nappanahka. Nahka oli peräisin ylijäämävuodasta, joka oli saatu ystävältä lahjoituksena. Nahkaa käytettiin mokkapuoli ulospäin sen pehmeän tunnun ja värin takia. Kotelon kaavoitukseen otettiin mitat Samsung Galaxy Mini -älypuhelimesta. Saumavarat oli tässäkin tuotteessa saatava mahdollisimman kapeiksi, jotta itse puhelin mahtuisi hyvin koteloon sisälle.

Kotelo (Kuva 40) koostui yksinkertaisesti etu- ja takakappaleesta, sekä läpystä. Nahka tuettiin liimakankaalla kotelon sisäpuolelle jääviltä puolilta, ja osat ommeltiin pussimaisesti yhteen. Kiinnitysremmi on ommeltu läppään, joka puolestaan on kiinnitetty liimaamalla koteloon. Myös nahkakaistale, joka pitää kiinnitysremmin paikallaan sekä kotelonsuun käänteet on liimattu paikalleen. Liiman käyttäminen vähensi ompelutyön tarvetta ja helpotti työtä varsinkin pienien osien kiinnityksessä.

Tuotteen malli on toimiva ja tarpeeksi yksinkertainen nahasta valmistettavaksi, ja ongelmia ei valmistuksessa ilmennyt. Mikäli tuote olisi valmistettu paksummasta nahasta, olisi kotelo pitänyt kaavoittaa hieman väljemmäksi. Näinkin ohuesta nahasta valmistettuna puhelin ei olisi mahtunut helposti koteloon, mikäli se olisi ollut edes pari millää pienempi.

Kuva 40. Punaruskea kännykkäkotelo (Kuva: Elisa Lintuluoto)

6 ARVIOINTI JA PÄÄTELMÄT

Opinnäytetyön aihe koettiin mielenkiintoiseksi ja erittäin ajankohtaiseksi. Kierrätysmuotoilu ei ole Suomessa mikään uusi asia, mutta se on viime vuosina vahvistanut asemaansa huomattavasti, ja noussut ruohonjuuritasolta suuren yleisön tietoisuuteen. Kierrätykseen, ekologisuuteen ja kestäväan kehitykseen liittyviä opinnäytetöitä on myös tehty useita, mutta kierrätysnahana kautta aiheeseen paneutuneita opinnäytetöitä ei löytynyt mon-
taa. Nahka kuitenkin on kestävä ja monikäyttöinen materiaali, ja vanhoista nahkatuotteista saa monesti purettaessa täysin käyttökelpoista materiaalia. Tämän takia opinnäytetyössä haluttiin selvittää, millä tavoin kierrätettyä nahkaa suomalaisessa muotoilussa tällä hetkellä hyödynnetään.

Opinnäytetyössä pääkysymyksenä oli miten ja kuinka paljon kierrätys- ja ylijäämänahkaa käytetään suomalaisessa muotoilussa. Tämän lisäksi selvitettiin, mistä kierrätys- tai ylijäämänahkaa voi hankkia ja mitä kierrätysmuotoilu on. Lisäksi opinnäytetyössä suunniteltiin ja valmistettiin yhteensä kahdeksan asustetta kierrätys- ja ylijäämänahasta. Asusteita suunniteltaessa ja valmistettaessa tutkittiin, millaisia tuotteita näistä materiaaleista voitaisiin valmistaa, ja sitä, miten kierrätysnahana ominaisuudet vaikuttavat suunnitteluun ja valmistukseen.

Ensimmäisenä opinnäytetyössä selvitettiin kirjallisuuden ja Internetin avulla kierrätysmuotoilun käsitettä ja mikä on kierrätysmuotoilun asema tällä hetkellä suomalaisessa muotoilussa. Käsitteelle löydettiin onnistuneesti vastaus; kierrätysmuotoilu on tuotteiden suunnittelua ja valmistusta käyttämällä pääasiassa kierrätys- ja jättemateriaaleja ja kuten perinteisetkin design-tuotteet, kierrätysmuotoilu tähtää laatuun, käytettävyyteen ja kestävyys-
teen. Perinteisestä muotoiluprosessista poiketen prosessi on kuitenkin usein materiaalilähtöistä, jolloin työstettävän jättemateriaalin muotokieli ja ominaisuudet toimivat lähtökohtana uusien tuotteiden suunnittelulle.

Internetin ja haastatteluiden avulla saatiin myös onnistuneesti vastaus kierrätysmuotoilun tämänhetkisestä tilanteesta Suomessa. Suomalaiset muotoilijat ovat jo kauan hyödyntäneet kierrätys- ja ylijäämämateriaaleja tuotteiden valmistuksessa, joten sinänsä kyseessä ei ole mikään uusi ilmiö. Vuonna 2005 Suomessa toimi muutamia kierrätysmuotoilun yrityksiä, kun taas tällä hetkellä niitä on toiminnassa useita kymmeniä eri muotoilun aloilta. Kierrätysmuotoilu on siis ollut huikeassa kasvussa, ja esimerkiksi tähän opinnäytetyöhön haastatellut suunnittelijat olivat sitä mieltä, että se varmasti vahvistaa asemaansa lisää tulevaisuudessa.

Haastateltavat kokivat kuluttajien olevan nykyään entistä kiinnostuneempia kierrätetyistä materiaaleista valmistetuista tuotteista ja ekologisuus sekä eettisyys ovat yhä useammalle tärkeitä ostopäätökseen vaikuttavia kriteereitä. Myös erilaisia medioita havainnoimalla selviää nopeasti, ettei kierrätysmuotoilu ole enää pelkästään ympäristöasioista valvetuneiden ihmisryhmien suosiossa, vaan se on nostamassa päätään myös tavallisten kuluttajien keskuudessa. Tästä syystä varmasti monien alojen yritykset pyrkivät jatkossa panostamaan edes jossain määrin myös ekologisiin rat-

kaisuihin tuotteissaan ja palveluissaan, sillä kysyntä on kasvussa. Tämän lisäksi kertakäyttökulttuurin vastapainoksi vaatteiden ja asusteiden tuunaus eli muokkaaminen uuden tai persoonallisen näköiseksi, ja tee se itse -ajatusmaailma ovat tällä hetkellä pinnalla. Internetistä löytyy lukuisia suomalaisia blogeja, jotka sisältävät ohjeita ja antavat inspiraatiota tuunauksesta kiinnostuneille. Tästä on esimerkkinä tässäkin opinnäytetyössä mainittu Outi Pyyn ylläpitämä OutsPop Trashion! -blogi. Aiheesta löytyy myös paljon kirjoja, joista moni on julkaistu viime vuosien aikana.

Pääkysymystä, eli kierrätys- ja ylijäämänahan käyttöä suomalaisessa muotoilussa, lähdettiin tutkimaan Internetin ja haastatteluiden avulla. Internet hauilla kartoitettiin ensin yleisesti suomalaisten kierrätysmuotoiluyritysten määrää, ja näistä esiteltiin muutamia erilaisia esimerkkejä. Kierrätysmuotoilijoiden ja -yritysten joukosta etsittiin ne, jotka käyttivät edes jossain määrin kierrätys- tai ylijäämänahkaa tuotteissaan, ja myös näistä esiteltiin muutama esimerkkinä. Haastatteluissa suunnittelijoilta ja yrityksiltä kysyttiin muun muassa, kuinka paljon ja millaisiin tuotteisiin he itse käyttävät kierratettyä tai ylijäämänahkaa sekä kuinka paljon heidän kokemuksensa mukaan suomalaisessa muotoilussa käytetään näitä materiaaleja.

Suurin osa kierrätys- ja ylijäämänahkaa käyttävistä yrityksistä oli nuorten suunnittelijoiden ja muotoilijoiden perustamia pienyrityksiä, joista moni pyöri yhden hengen voimalla. Mukaan mahtui myös muutamia hieman enemmän ihmisiä työllistäviä yrityksiä, mutta näissäkin oli alle kymmenen työntekijää. Monet näistä tällä hetkellä toiminnassa olevista yrityksistä oli perustettu 2000-luvun loppupuolella, ja vain muutama oli aloittanut toimintansa tätä aikaisemmin. Vain muutama yrityksistä keskittyi käyttämään päämateriaalinaan ainoastaan kierrätys- tai ylijäämänahkaa. Suurin osa yrityksistä hyödynsi tuotteissaan myös paljon muita kierrätysmateriaaleja nahan lisäksi.

Kierrätys- ja ylijäämänahkaa hyödynnetään eniten laukkuihin, kukkaroihin ja erilaisiin koteloihin, sekä korva-, ranne-, ja kaulakoruihin, jalkineisiin ja muihin asusteisiin. Kierrätysnahkaa käytettiin jonkin verran myös vaate-tukseen, mutta asusteet tuntuivat olevan selvästi suosituimpia. Tähän on syynä varmasti se, että puretuista nahkatuotteista tai ylijäämäsilpusta on helpompi valmistaa kooltaan pieniä tuotteita.

Sekä havainnoinnin että haastattelujen kautta saadut tulokset tukivat toisiinsa ja opinnäytetyölle asetettuun pääkysymykseen saatiin onnistunut vastaus. Kierrätysnahkaa käyttäviä muotoilijoita on Suomessa, mutta kierrätysnahkaa hyödynnetään pääasiassa vain käsityömaisesti tuotteita valmistavien muotoilijoiden keskuudessa. Ylijäämä- ja uusionahkaa sen sijaan käytetään myös teollisesti valmistetuissa tuotteissa. Kierrätys- ja ylijäämänahan käyttö suomalaisessa muotoilussa on ollut nousussa viimeisen 5-10 vuoden aikana, ja siihen ovat keskittyneet pääasiassa nuorten suunnittelijoiden luotsaamat pienyritykset. Kierrätysmateriaalien käyttö yleisesti kulki kierrätysnahkan kanssa käsi kädessä, sillä vain harva yritys käytti tuotteissaan päämateriaalinaan pelkästään kierrätys- tai ylijäämänahkaa. Nahan käyttö on yleisintä asusteissa ja muissa pienissä tuotteissa.

Kierrätys- ja ylijäämänahan saatavuutta ja hankintapaikkoja sekä hintatasoa kartoitettiin myös havainnoimalla sekä internetin ja haastatteluiden avulla. Havainnointia tehtiin Hämeenlinnan ja Helsingin itsepalvelukirpputoreilla ja kierrätysliikkeissä. Kaikilta kirpputoreilta löytyi ainakin jonkin verran vanhoja nahkatuotteita, joista suurin osa oli nahkatakkeja. Muita tuotteita olivat nahkahousut, -hameet, -laukut sekä myös kalusteet, kuten nahkatuolit ja -sohvat. Nahkatuotteiden väreinä olivat pääsääntöisesti musta ja erilaiset ruskeat, mutta varsinkin isommilla kirpputoreilla, joissa oli muutenkin suurempi tuotevalikoima, löytyi myös erikoisemman värisiä nahkatuotteita.

Itsepalvelukirpputorien hintatasot vaihtelivat huimasti, halvimmillaan hyvälaatuiset keino nahkahousut sai ostettua kahdella eurolla, kun taas pitkien nahkatakkeiden hinnat saattoivat nousta yli 200 euroon. Jotkin tuotteet olivat todella hintavia kuntoonsa nähden, kuluneesta ja tupakanhajuisesta nahkatakista saatettiin silti pyytää 50–100 euroa. Tuotteiden myyjät haluavat luonnollisesti saada mahdollisimman paljon voittoa vaatteesta, jonka he itse ovat oletettavasti ostaneet alun perin kalliilla. Hinta-laatusuhteen ollessa joidenkin tuotteiden kohdalla todella pielessä, löytyi vastakohtaisesti myös satunnaisesti todella edullisia, mutta silti hyvälaatuisia tuotteita, joista pystyi saamaan paljon käyttökelpoista nahkaa.

Fida- ja UFF-liikkeiden nahkatuotteet olivat luonnollisesti hyväkuntoisia, sillä niiden kunto tarkistetaan ennen myyntiin laittoa. UFF-liikkeistä löytyivät isoimmat valikoimat kierrätettyjä nahkatuotteita. Varsinkin erilaisia nahkahameita oli myynnissä yllättävän paljon, ja niiden hintataso oli edullinen nahan määrään ja laatuun nähden, suurin osa maksoi noin 20–40 euroa. Nahkahameista saa erityisen hyvin nahkaa siksi, että niissä ei yleensä ole paljon saumoja tai leikkauksia, eli suurin osa nahasta on ehjää.

Myös suunnittelijoiden ja yritysten haastatteluissa kysyttiin kierrätysnahnan saatavuudesta ja hankintapaikoista. Haastateltavat hankkivat kierrätys- ja ylijäämänahkaa monista eri paikoista: kirpputoreilta, kierrätyskeskuksista, konkurssipesistä, kenkä- ja huonekalutehtailta tai nahkoja saadaan lahjoituksena. Vastaukset olivat lähinnä suuntaa antavia, sillä tarkempia tietoja hankintapaikoista ei juurikaan annettu. Ylijäämänahkaa on monenlaisista paikoista saatavilla varsinkin pienissä määrissä, mutta sen hankinta ja kontaktien luominen alan yritysten kanssa vaatii omaa aktiivisuutta.

Samanlaiseen tulokseen päädyttiin myös Internet-hakujen avulla. Nahkaa on hankittu aiemmin mainittujen paikkojen lisäksi myös nettihuutokaupoista sekä konkurssihuutokaupoista. Sattuma ohjaa kuitenkin pitkälti nahkojen saatavuutta näistä paikoista, sillä tuotteet ovat huutokaupoissa myynnissä vain rajallisen ajan. Varsinkin tuotteille, joilla on edullinen lähtöhinta, löytyy useita halukkaita ostajia, joten omaa aktiivisuutta tarvitaan näissäkin tilanteissa. Kierrätysnahnan saatavuudesta ja hankintapaikoista saatiin siis myös onnistuneesti hankittua tietoa. Haastatteluilla, havainnoinnilla ja Internet-hauilla saatiin toisiaan tukevat vastaukset; kierrätys- ja ylijäämänahkaa on useista paikoista saatavilla, mutta niiden hankkimiseen täytyy käyttää oma-aloitteisuutta sekä aktiivisuutta.

Haastattelujen ja havainnoinnin tuloksena saatiin selville myös se, että kierrätys- ja ylijäämänahan käytössä ja hankinnassa on sama ongelma kuin muissakin kierrätysmateriaaleissa; tasalaatuista ja -väristä kierrätysnahkaa on vaikea löytää isommissa erissä. Tämä tarkoittaa sitä, että samanlaisia tuotteita ei saada valmistettua sarjatuotantona, vaan tuotteet ovat lähinnä piensarjoja, tai täysin uniikkeja kappaleita. Nahka on materiaalina sellainen, että siihen jää helposti näkyville pinta- ja värivirheet, ja nämä virheet ovat yleensä pysyviä. Viallista nahkaa ei teollisuudessa hyödynnetä, vaan ne joutuvat yhä pääsääntöisesti kaatopaikalle. Käsiyömaisesti tuotteita valmistaessa vioittunutta nahkaa voidaan silti käyttää, ja virheitä voidaan jopa hyödyntää tuotteissa yksityiskohtina. Tämä kuitenkin tarkoittaa jälleen sitä, että tuotteista tulee uniikkeja, sillä täysin samanlaisia pintavirheellisiä nahkoja ei ole.

Teoreettisen osuuden lisäksi haluttiin valmistaa asustemallisto kierrätysnahasta. Asusteita suunniteltaessa ja valmistaessa selvitettiin, millaisia tuotteita kierrätys- ja ylijäämänahasta voitaisiin valmistaa, ja sitä miten kierrätysnahahan ominaisuudet vaikuttavat tähän prosessiin. Naisille suunniteltiin ja valmistettiin irtokaulus, vyötärövyö, pikkulaukku sekä kaulakoru. Miesten asusteiksi valmistettiin solmio, rusetti, ranneke ja kännykkäkotelo. Tuotteet ovat tässä vaiheessa vielä prototyyppisiä, sillä ne ovat vasta ensimmäiset nahasta valmistetut versiot.

Suunnittelussa ja valmistuksessa tuli ottaa huomioon, että ohutkin nahka on useimpiin kankaisiin verrattuna paksua, ja se käyttäytyy eri tavalla ommeltaessa. Saumarakenteet oli suunniteltava tarkkaan, jotta liian paksuja tai tukevia kohtia ei pääsisi syntymään varsinkaan kulmikkaissa kohdissa. Tämä oli erityisen tärkeää juuri pieniä asusteita suunniteltaessa.

Kaikki suunnitellut tuotteet oli loppujen lopuksi mahdollista valmistaa kierrätysnahasta. Mikäli mallistoa lähdetäisiin jatkossa kehittämään, muuttuisi ainakin osa tuotteista kuitenkin yksinkertaisemmiksi. Esimerkiksi tässä työssä naisille suunniteltu vanukirjottu pikkulaukku ei sovellu sarjatuotantoon valmistettavaksi, sillä sen valmistus vaatii paljon aikaa vievää käsityötä. Laukku toimii siis lähinnä uniikkina käsityönä, mutta mikäli niitä valmistettaisiin edes piensarjana, olisi kirjontakuviota yksinkertaistettava huomattavasti, jotta työmäärä ei olisi niin suuri, ja laukun hinta nousisi todella korkeaksi. Myös naisten irtokauluksen voisi valmistaa ilman vuoria, jolloin työmäärä vähenisi huomattavasti ja työnjälki olisi varmasti siistimpää. Tällöin materiaalina voisi myös käyttää hieman tukevampaa nahkaa. Mikäli kaulukseen haluttaisiin niitit, voitaisiin yrittää etsiä käyttöön sellaisia niittejä, jotka jäävät mahdollisimman tasaisiksi nurjalta puolelta.

Mallistossa valmistettiin myös asusteita, joihin hyödynnettiin jo olemassa olevia saumoja ja leikkauksia vanhoista nahkatuotteista. Tällaisia olivat naisten vyötärövyö sekä miesten rusetti ja ranneke. Vyötärövyössä useat saumat olivat valmiina nahkatakissa, josta vyö valmistettiin. Vyön saumojen paikat ja leikkaukset selvisivät lopullisesti vasta siinä vaiheessa kun paloja lähdettiin leikkaamaan takista. Vyötärövyön sisäpuolelle jäävässä

osassa oli myös muutamia vanhoja saumoja, joiden suunnalla ei sen sijaan ollut merkitystä, sillä tämä puoli ei näkyisi käytössä. Rusetissa oli keinonahkahousuista muutama koristesauva, ja rannekkeessa yksi nahkata-kista jäänyt sauma. Näissä kolmessa asusteessa valmiiden saumojen hyödyntäminen vähensi ompelutyön tarvetta, ja samalla voitiin hyödyntää vanhoja nahkatuotteita kokonaisvaltaisemmin, sillä paloja ei tarvinnut leikata ehjistä ja saumattomista kohdista. Kaikkia tuotteita valmistaessa tämä ei olisi mahdollista, ja silloin kierrätettyä nahkaa ei voisi välttämättä yhtä hyvin hyödyntää.

Rusetissa hyödynnettiin lisäksi myös kierrätettyjä topin olkaimia sekä rannekkeessa myös soljet olivat kierrätettyjä, joten molemmat tuotteet olivat täysin kierrätysmateriaaleista valmistettuja. Nämä tuotteet ovat kuitenkin kierrätettyjen materiaaliensa takia uniikkeja, sillä täysin samanlaisia materiaaleja saumoinen ei ole mahdollista löytää. Kyseisiä asusteita valmistaessa voisi kyllä hyödyntää samoja kaavoja, mutta yksityiskohdista tulisi erilaisia. Rusetti ja ranneke olivat myös pääasiassa onnistuneita tuotteita, eikä suuria muutoksia tarvittaisi jatkokehityksessä.

Miehille suunniteltu solmio koettiin malliston onnistuneimmaksi asusteeksi, sillä se oli täysin toimiva, siistin näköinen, eikä tuottanut ongelmia valmistusvaiheessa. Tuote oli tarpeeksi yksinkertainen valmistaa, mutta kuitenkin se ei ollut tylsä ulkonäöltään. Samanlaisia solmioita olisi myös materiaalien puolesta mahdollista valmistaa, sillä mustaa kierrätysnahkaa on käytännössä aina saatavilla, ja yksityiskohtana raidoiksi voisi käyttää myös muun värisiä nahkapaloja kuin valkoisia. Raitoihin tarvittavat palat ovat tarpeeksi pieniä, että ne saisi helposti leikattua ylijäämäpaloista. Naisille suunniteltu hapsukaulakoru oli myös malliston onnistuneimpia suunnittelun kannalta, sillä se ei tarvitsisi jatkokehitysvaiheessa välttämättä ollenkaan muutoksia, sillä se on jo nyt toimiva.

Malliston valmistuttua tultiin lopuksi siihen päätelmään, että nahka-asusteissa varsinkin rakenteiden yksinkertaisuus on tärkeää ja vaikuttaa olennaisesti tuotteiden toimivuuteen ja ulkonäköön. Kierrätysnahkaa käyttäessä voidaan hyödyntää vanhassa tuotteessa olleita saumoja ja leikkauksia, jolloin tuotteista tulee uniikkeja. Kierrätys- ja ylijäämänahka soveltuvat oikeastaan parhaiten joko täysin uniikkien tuotteiden ja piensarjojen tuotantoon materiaalien rajallisen saatavuuden vuoksi. Tämän malliston tuotteet ovat saaneet paljon positiivista palautetta, joten mallisto koetaan onnistuneeksi ja kehityskelpoiseksi.

Opinnäytetyön aiheenvalinta oli mielestäni onnistunut, sillä se oli ajankohdainen ja ennen kaikkea itseäni kiinnostava. Aiheesta olisi saanut tehtyä todella laajan ja moniulotteisen työn, mutta aihe saatiin rajattua laajuudeltaan sopivaksi. Työssä käytetyt tiedonhankintamenetelmät olivat tähän opinnäytetyöhön sopivat, ja pää- ja alakysymyksille saatiin onnistuneesti vastaukset. Haastattelut olisi voinut toteuttaa jollain muulla tavalla kuin sähköpostin kautta, jolloin vastauksia olisi saatettu saada enemmän. Vastajien vähyydestä huolimatta haastatteluista saatiin yhdenmukaista tietoa, jota voitiin tässä työssä hyödyntää.

Kokonaisuudessaan koen opinnäytetyön onnistuneeksi, mutta työn tutkimuskysymyksiin olisi toki voinut paneutua entistä syvemmin ja laajemmin. Työllä on siis useita jatkokehitysmahdollisuuksia, ja yhtenä mahdollisuutena olisi saada haastateltua enemmän juuri alan ihmisiä ja syventyä vastauksiin vielä tarkemmin. Kierrätys ja ylijäämänahan saatavuutta voitaisiin havainnoida myös useammassa kaupungissa, jotta saataisiin aiheeseen laajempi näkökulma. Malliston asusteisiin voisi tehdä tarvittavat muutokset, jotta niistä tulisi täysin toimivia kierrätysnahasta valmistettavia tuotteita. Tuotteiden myyvyyttä ja haluttavuutta voisi myös tutkia jatkossa.

Nahan kanssa työskentely on alusta asti ollut itselleni mieluisaa, mutta omien eettisten arvojeni takia en mielelläni käytä uutta nahkaa tuotteiden valmistuksessa, vaan suosin nimenomaan kierrätettyä tai ylijäänyttä nahkaa. Tämän takia halusinkin selvittää, kuinka paljon näitä materiaaleja Suomessa käytetään. Samalla halusin kartoittaa yleisesti kierrätysmuotoilun tilannetta suomalaisessa muotoilussa, ja sainkin siitä todella paljon itselleni uutta tietoa. Nahka-asusteita valmistaessa opin myös lisää nahan ominaisuuksista ja erilaisista tekniikoista, joita voidaan nahan kanssa työskennellessä hyödyntää.

Opinnäytetyötä tehdessä sain myös aivan uusia näkökulmia omaan suunnittelutyöhöni. Kiinnostukseni kierrätysmateriaalien käyttöön on ollut olemassa jo pitkään, mutta tehtyäni tutkimustyötä aiheesta kiinnostus vahvistui entisestään. Itse koen, että muotoilun alalla olisi entistä tärkeämpää hyödyntää jo olemassa olevia materiaaleja jatkuvan uuden tuottamisen sijaan. Monien kierrätysmuotoilijoiden tuotteet ja suunnittelufilosofiat olivat mielestäni todella inspiroivia, ja haluaisin itse pyrkiä tulevaisuudessa samaan. Toivon, että opinnäytetyöni olisi ajatuksia herättävä ja sytyttäisi myös muissa muotoilun opiskelijoissa kipinän käyttää tuotteissaan enemmän kierrätettyä nahkaa sekä muita kierrätysmateriaaleja.

LÄHTEET

PAINETUT LÄHTEET

Cumming, V., Cunnington, C.W. & Cunnington, P. 2010 The Dictionary of Fashion Industry. Berg.

Haapamäki, T. 2006. Roskasta designbrändiksi. Case Secco ja Globe Hope. Tampereen yliopisto. Johtamistieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu01289.pdf>

Hiidenmies, P. 2009. Nahat talteen ja tuotteiksi. Jahti 4, 76–78

Jaakola C., Engblom E. & Sundström L. 1998. Ajattomasti ja muodikkaasti nahasta. Jyväskylä: Gummerus.

Niemelä, M. 2010. Kestävää muotoilua mallintamassa. Tulkitseva käsite-tutkimus taideteollisen muotoilun näkökulmasta. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja A 104. Bookwell Oy

Suojanen, U. 1997. Vihreät tekstiilit. 2. uud. p. Helsinki: Yliopistopaino.

SÄHKÖISET LÄHTEET

Ainokainen - Finnish Eco-design, 2012. Viitattu 1.12.2012
<http://www.ainokainen.fi/>

Atena Kustannus, Outi Pyy, 2012. Viitattu 13.4.2013
<http://www.atenakustannus.fi/kirjat/kirjailija/398>

BDSM Baari, Mistä nahkaa askarteluun? 2011
<http://www.bdsmbaari.net/index.php?topic=1753.0>

Costo Oy, 2012. Viitattu 1.11.2012
<http://www.costo.fi/>

Design for Business, 2013. Viitattu 30.3.2013
<http://www.designforbusiness.fi/dfbmitamuotoiluon>

Eco Leather Goods, 2008. Viitattu 14.3.2013
<http://www.ecoleathergoods.co.uk/index.html>

Ellit.fi. Humbugi luo vanhasta uutta, 2010. Viitattu 13.4.2013
<http://ellit.fi/muoti-ja-kauneus/muoti/humbugi-luo-vanhasta-uu>

EKORU by Laurase, 2013. Viitattu 10.3.2013
<http://www.laurase.com/index.html>

Evolum, 2013. Viitattu 8.4.2013
<http://www.evolum.fi/>

First Crush, 2012. Viitattu 1.12.2012
<http://www.firstcrush.fi/>

Globe Hope, 2013. Viitattu 4.4.2013
<http://www.globehope.com/fi/story/>

Hahtola, M. 2010. Käsittämättömän luova Outi Pyy. Viitattu 13.4.2013
<http://taajuus.metropolia.fi/2010/11/kasittamattoman-luova-outi-pyy/>

Helsingin Sanomat, 6.12.2012. Viitattu 14.3.2013
<http://www.hs.fi/kotimaa/Laura+Birn+s%C3%A4v%C3%A4ytti+pukeutu+malla+miesten+nahkatakkeihin/a1305625914342>

Humbugi Asuste, 2013. Viitattu 13.4.2013
<http://www.humbugi.com/humbugi>

Huuto.net, Verkkohuutokauppa, 2013
<http://www.huuto.net/>

No BAd design, 2012. Viitattu 28.11.2012
<http://www.nobad.fi/nobad/info/info.html>

Nurmi Clothing, 2013. Viitattu 13.4.2013
<http://www.nurmiclothing.com/about>

Nurmi Clothing, Materials, 2013. Viitattu 13.4.2013
<http://www.nurmiclothing.com/materials>

Ompelimo Kierre Oy, 2012. Viitattu 27.2.2013.
<http://www.kierre-ompelimo.fi/kierre.php?sivu=kierrelaukut>

OutsaPop Trashion DIY Fashion By Outi Pyy –blogi, 2012. Viitattu 1.12.2012
<http://www.outsapop.com/>

Private Case, 2013. Viitattu 4.4.2013
<http://www.privatecase.fi/company/>

Shoemaker Superstore. Kenkäsanastoa, 2012. Viitattu 14.3.2013
http://www.shoemaker.fi/cms_naytasivu.php?sivu=11

Suomen käsityön museo. Kierrätysdesign. 2008. Viitattu 3.4.2013
<http://www.avoinmuseo.fi/craftmuseum/muotoilusanat/sana.php?sana=kierratysdesign>

Tilastokeskus. Liitetaulukko 2. Jätteiden kertymät sektoreittain ja jätela-
jeittain vuonna 2010. Viitattu 19.11.2012
http://stat.fi/til/jate/2010/jate_2010_2012-05-16_tau_002_fi.html

UFF, Second Hand myymälät, 2013. Viitattu 1.4.2013
<http://www.uff.fi/myymalat.php>

Uniqeco Design, 2013. Viitattu 13.4.2013
<http://www.uniqeco.com>

Vihreät vaatteet, Nahka vai tekonahka? 2009. Viitattu 14.3.2013
<http://www.vihreatvaatteet.com/nahka-vai-tekonahka/>

Vihreät vaatteet, Nurmi & uusionahka, 2011. Viitattu 14.3.2013
<http://www.vihreatvaatteet.com/nurmi-uusionahka/>

Vihreät vaatteet, verkkokaupat, 2013. Viitattu 4.4.2013
<http://www.vihreatvaatteet.com/kaupat/>

KUVALÄHTEET

Kuva 1. Opinnäytetyön viitekehys, Elisa Lintuluoto

Kuva 2. Ralli-laukut. Globe Hope, 2013. Viitattu 4.4.2013
<http://www.globehope.com/fi/products/kasilaukut/ralli.html>

Kuva 3. See You pikkulaukku. Private Case, 2013. Viitattu 4.4.2013
<http://www.privatecase.fi/products/product/556-9/>

Kuva 4. Helmi-pikari. Jukka Isotalo. Evolum Galleria, 2013. Viitattu 8.4.2013
<http://www.evolum.fi/galleria/index.html>

Kuva 5. Perhos-kaulakorut ja kuoriais-rintakorut. Design Laurase, uutuuksia, 2013. Viitattu 10.4.2013
<https://www.facebook.com/media/set/?set=a.10150283452659776.354778.376346009775&type=3>

Kuva 6. Claire-laukku. First Crush. Viitattu 1.12.2012
<http://www.firstcrush.fi/asusteet.html>

Kuvat 7-10. Nahkapaloja, nahkatuotteita kirpputoreilta, Elisa Lintuluoto

Kuva 11. Nahkamekko, True Blue, OutsaPop Trashion DIY Fashion By Outi Pyy. Viitattu 1.12.2012
<http://www.outsapop.com/2012/06/true-blue.html>

Kuva 12. Rannekoru. Humbugi Asuste, Putiikki, 2013. Viitattu 13.4.2013
http://www.humbugi.com/putiikki/viewProduct?product_id=400

Kuva 13. Rannekoru, 16.11.2010. No BAd design. Viitattu 1.12.2012
<https://www.facebook.com/media/set/?set=a.102527599820001.4202.102511526488275&type=3>

Kuva 14. Perhoskaulakoru, 7.8.2012, Uniqeco Design. Viitattu 13.4.2013
<https://www.facebook.com/media/set/?set=a.457898070910040.115241.366755833357598&type=3>

Kuva 15. Aleksi-läppärilaukku, Nurmi Store. Viitattu 4.4.2013
<http://store.nurmiclothing.com/product/30/laptop-sleeve--akseli>

Kuva 16. Kombai Unique 10 Medium. Costo Oy. Viitattu 1.12.2012
www.costo.fi/hats/kombai-unique-10-medium.html#.ULm6eGc0yF8

Kuva 17. Unelma-laukku, Sini Tanninen, Sulokas, 2013.
<http://sinitanninen.blogspot.fi/2013/04/dream-handbag-made-of-old-leather-jacket.html>

Kuva 18. Muru-kiilakorkokengät, Emmi Malmström, Emmi Malmström Shoes, 2012.
<https://www.facebook.com/media/set/?set=a.467600363301018.111187.333781036682952&type=3>

Kuva 19. Kaulakoru, 7.8.2012, Uniqeco Design. Viitattu 13.4.2013
<https://www.facebook.com/media/set/?set=a.457898070910040.115241.366755833357598&type=3>

Kuvat 20-21. Kollaasit, Elisa Lintuluoto. Kuvakollaaseihin leikatut kuvat: Elle 4/2013, Trendi 3/2013, Love Issue 9 SS 2013 ja Vogue Paris Collections SS 2012.

Kuvat 22-40. Luonnokset, viivapiirroksiset ja tuotekuvat, Elisa Lintuluoto.

HAASTATTELUT

Nimetön, Costo Oy. Yritys. Haastattelu 17.10.2012

Tanninen, S. Jalkinesuunnittelija. Haastattelu 13.11.2012

Malmström, E. Jalkinesuunnittelija. Haastattelu 2.12.2012

Tuomanen, L. Tekstiilisuunnittelija. Haastattelu 4.4.2013

Haastattelukysymykset

1. Nimenne:
2. Kerro lyhyesti yrityksestänne, työtehtävistänne ja millaisia tuotteita valmistatte?
3. Saako nimenne julkaista opinnäytetyössä vai haluatteko pysyä nimettömänä?
4. Miksi olette valinnut käyttää kierrätettyjä materiaaleja tuotteissanne?
5. Onko kierrätetty materiaali asiakkaillenne tärkeä kriteeri?
6. Millaisiin tuotteisiin käytätte kierrätettyä nahkaa?
7. Millaisista paikoista hankitte nahkaa?
8. Millainen on kierrätys-/ylijäämänahan saatavuus tällä hetkellä?
9. Kuinka paljon teidän kokemuksenne mukaan suomalaiset muotoilijat käyttävät kierrätysnahkaa?
10. Millaisena näette kierrätysmuotoilun tulevaisuuden Suomessa?